

Laura Nissinen

MITEN INNOSTAA, KUN MIKÄÄN EI KIINNOSTA?

Yhteisötaideprojekti nuorten työvalmennusyhteisössä

Opinnäytetyö

CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävän taiteen koulutusohjelma

Toukokuu 2015

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika toukokuu 2015	Tekijä/tekijät Laura Nissinen
Koulutusohjelma Esittävä taide		
Työn nimi MITEN INNOSTAA, KUN MIKÄÄN EI KIINNOSTA? Yhteisötaideprojekti nuorten työvalmennusyhteisössä		
Työn ohjaaja Minna Koivula	Sivumäärä 41 + 4	
Työelämäohjaaja Anita Hevosmaa		
<p>Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa tarkastellaan nuorten työvalmennusyhteisössä toteutetun yhteisötaideprojektin tarjoamia mahdollisuuksia sekä haasteita. Työssä käsitellään yhteisötaidetta sekä devising-työtapa sosio-kulttuurisen innostamisen muotona. Tutkimusmetodi on fenomenologis-hermeneuttinen eli se pohjautuu kokemukseen sekä sen ymmärtämiseen ja tulkintaan.</p> <p>Opinnäytetyön käytännön osuus toteutettiin työvalmennusorganisaatio Kokkotyö-säätiöllä nuorten starttivalmennustyöpajassa talvella 2015. Tutkimuksen aineisto koostuu nuorille teetetyistä kyselyistä, Kokkotyö-säätiön työntekijöiden haastattelusta ja projektin aikana kertyneestä kirjallisesta sekä kokemuksellisesta materiaalista. Opinnäytetyö on hankkeistettu.</p> <p>Opinnäytetyössä pohditaan motivaation, sosioemotionaalisten taitojen sekä ohjaajan tai innostajan vaikutusta osallistumiseen. Työssä käsitellään moniammatillisuutta ja teatteri-ilmaisun ohjaajan sijoittumista nuorten työvalmennusyhteisöön.</p> <p>Opinnäytetyössä kuvataan yhteisötaideprojektin tarjoamia mahdollisuuksia ja haasteita teatteri-ilmaisun ohjaajan, starttivalmennustyöpajan nuoren sekä työpajan valmentajan näkökulmista. Käytännön osuuden aikana tuotettiin lyhytelokuva Painajainen vanhainkodissa.</p> <p>Kirjoittaja havaitsi innostamisen haasteiden lisäksi teatteri-ilmaisun ohjaajan mahdollisuudet moniammatillisen työn tekijänä ja sai kannustusta sosio-kulttuurisen innostamisen jatkamiseen.</p>		
Asiasanat devising, moniammatillisuus, motivaatio, nuoret, sosioemotionaalinen oppiminen, sosio-kulttuurinen innostaminen, teatteri-ilmaisun ohjaaja, työvalmennus, yhteisötaide		

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari	Date May 2015	Author/s Laura Nissinen
Degree programme Performing Arts		
Name of thesis HOW TO ANIMATE WHEN NOTHING IS INTERESTING? Community art project in a work training community of young adults		
Instructor Minna Koivula		Pages 41 + 4
Supervisor Anita Hevosmaa		
<p>This thesis is a qualitative research, where the possibilities and challenges of a community art project with a work community of young adults is examined. The work investigates community art and devising theatre as a form of sociocultural animation. The research is phenomenologic-hermeneutical thereby based on experience, its understanding and interpretation.</p> <p>The practical part of the research was implemented in Kokkotyö-säätiö in a work training community for young adults in winter 2015. The research material consists of surveys from participants, the interview of employees of Kokkotyö-säätiö and the written and experimental material collected during the project. This thesis is project-based in co-operation with Kokkotyö-säätiö.</p> <p>This thesis considers the impact of motivation, socio-emotional skills and instructor's or animator's input in participation. The work discusses interprofessional collaboration and drama instructors in a work community of young adults.</p> <p>This thesis describes the possibilities and challenges of a community art project from the point of view of the drama instructor, participating young adult and work community coach. Short film 'Painajainen vanhainkodissa' was produced during the practical part of this thesis.</p> <p>The writer discovered the challenges of animation in addition to the possibilities of the drama instructor as part of interprofessional collaboration. The writer was encouraged to continue sociocultural animation.</p>		

<p>Key words community art, devising, drama instructor, interprofessional collaboration, motivation, socio-emotional learning, sociocultural animation, work training community, young adults</p>
--

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 KOKKOTYÖSÄÄTIÖ	3
2.1 Nuorten starttivalmennus	4
2.2 Teatteri-ilmaisun ohjaaja osana yhteisöä	5
3 TYÖKALUT	8
3.1 Sosiokulttuurinen innostaminen	8
3.1.1 Sosiokulttuurinen innostaminen ja teatteri	10
3.2 Yhteisötaide	11
3.3 Devising työtapa	12
4 TYÖSKENTELYÄ TUKEMASSA	15
4.1 Motivaatio ja osallistuminen	15
4.2 Sosioemotionaalinen oppiminen	18
4.3 Ohjaaja, innostaja, veturi	20
5 YHTEISÖTAIDEPROJEKTI NUORTEN STARTTERI-PAJASSA	22
5.1 Lähtökohdat	22
5.2 Projektin kulku	24
5.3 Kolme näkökulmaa projektiin	28
5.3.1 Ohjaajan näkökulma	28
5.3.2 Nuoren näkökulma	30
5.3.3 Startteri-pajan valmentajan näkökulma	32
6 POHDINTA	35
6.1 Hyppysellinen moniammatillisuutta	35
6.2 Aineksia onnistuneeseen yhteisötaideprojektiin	37

**LÄHTEET
LIITTEET**

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni pohdin teatteri-ilmaisun ohjaajana sekä sosiokulttuurisena innostajana toimimista nuorten työvalmennusyhteisössä. Tutkin yhteisötaideprojektin tarjoamia mahdollisuuksia sekä haasteita työvalmennusyhteisöön sijoitetuille nuorille. Tarkastelen osallistumista kolmesta eri näkökulmasta: ohjaajan, nuorten sekä työvalmennusyhteisön valmentajan näkökulmia hyödyntäen. Etenkin nuorten näkökulmassa tarkasteluni tukena käytän tietoutta motiiveista ja niiden vaikutuksesta osallistumiseen. Tutkimuksen kokemuksellisenä perustana on työvalmennussäätiö Kokkotyö-säätiölle vuoden 2015 alussa toteuttamani yhteisötaideprojekti nuorten starttivalmennustyöpajassa. Projekti koostui yhdeksästä tapaamiskerrasta viiden viikon aikana, minkä lopputuloksena syntyi Youtubesta löytyvä lyhytelokuva ”Painajainen vanhainkodissa”. Yhteisötaideprojektissa työskentelin mahdollistajana pyrkien innostamaan nuoria luovaan työskentelyyn. Opinnäytetyö on hankkeistettu yhteistyössä Kokkotyö-säätiön kanssa.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, joka pohjautuu kokemukseen ja sen ymmärtämiseen sekä tulkintaan. Näin ollen tutkimusmetodini on fenomenologishermeneuttinen. Se on enemmänkin yksittäiseen suuntautuvaa paikallistutkimusta, kuin universaalien yleistysten löytämistä. (Laine 2001, 26, 29.)

Kiinnostukseni moniammatillisuutta kohtaan sai minut tekemään opinnäytetyöni yhteistyössä sosiaalialan palvelun kanssa. Mielestäni teatteri-ilmaisun ohjaaja voi työskennellä lukemattomissa erilaisissa ympäristöissä eri alojen kanssa. Yhteistyömahdollisuuksien havaitseminen ja hyödyntäminen on erityisen tärkeää, sillä teatteri-ilmaisun ohjaajan osaaminen voi mielestäni tukea useita muita aloja kuin myös teatteri-ilmaisun ohjaaja voi oppia uutta toisilta aloilta. Asioiden käsittely draaman keinoin avaa uudenlaisia näkökulmia ja kehittää vuorovaikutuksellisia taitoja. Opinnäytetyössäni tarkastelen nimenomaan teatteri-ilmaisun ohjaajan sijoittumista nuorten työpajatoimintaan.

Kokkotyö-säätiöllä tehtävä työ nuorten hyväksi on mielestäni erityisen merkittävää. Nuoret ovat itselleni mieluisa kohderyhmä teatteri-ilmaisun ohjaajana ja etenkin nuorten kasvava syrjäytyminen huolestuttaa minua. Siksi halusinkin tutkia, miten teatteri-ilmaisun ohjaaja voi työllään avustaa nuoria, joilla ei esimerkiksi ole koulu- tai työpaikkaa tai heillä on

muuten haasteita tulevaisuutensa suhteen. Nuoruusikää pidetään sekä oman henkilökohtaisen identiteetin että sosiaalisen identiteetin rakentamisen aikana, jolloin erilaisissa ryhmissä ja yhteisöissä oleminen muovaa nuoren identiteettiä. Vertaisryhmien merkitys kasvaa ja niiden ulkopuolelle jääminen voi vaikuttaa kielteisesti sosiaalistumisprosessiin. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 24.) Useat Kokkotyö-säätiön nuorista kokevat sosiaaliset tilanteet selvästi haasteellisina, mikä vaatii teatteri-ilmaisun ohjaajalta erityistä herkkyyttä tilanteiden aistimiseen. Draamaharjoitteiden avulla nuori pääsee leikin kautta rakentamaan omaa identiteettiään, mikä on mielestäni hyvin tärkeää.

Sosiokulttuurinen innostaminen, yhteisötaide sekä motivaatio ovat opinnäytetyössäni korostuvat aihealueet. Opinnäytetyöni nimi ”Miten innostaa, kun mikään ei kiinnosta?” kertoo kokemuksellisen osuuden aikana minua pohdittaneesta asiasta. Suurimmaksi haasteeksi yhteisötaideprojektissamme nousi haluttomuus osallistua, mihin uskon löytyvän lukuisia eri vaikuttajia. Projektimme aikana haluttomuutta olla mukana ilmentyi nimenomaan juuri sellaisilla nuorilla, jotka eivät ole Kokkotyö-säätiön toiminnassa olleet kiinnostuneita oikein mistään muustakaan. Tutkimuksessani pyrin avaamaan motivaation syntyyn ja kestävyyyteen vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelen myös sosioemotionaalisia taitoja, jotka koen hyvin merkittäväksi ryhmän kanssa työskennellessä.

Opinnäytetyöni käsittelee paljolti niin teatteri-ilmaisun ohjaajana kuin sosiokulttuurisena innostajana kohtamiani haasteita yhteisötaideprojektimme aikana. Uskon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä monelle yhteisöjen parissa työtä tekeville, sillä aina tulee vastaan haastavia ryhmiä, joiden kanssa esimerkiksi perinteisten draamatyöpajojen rungot eivät yksinkertaisesti onnistu. Jakamalla kokemukseni, niin onnistumiset kuin epäonnistumiset, toivon lukijoiden saavan apua esimerkiksi valmistautumiseen haastavan ryhmän kanssa työskentelyä varten. Sellaisiin kirjoituksiin en itse ole ainakaan vielä liiemmin törmännyt. ”Miten innostaa, kun mikään ei kiinnosta?” on kysymys, johon ei tule löytymään kultaista vastausta. Jokainen ryhmä ja jokainen yksilö on aina erilainen, joten kaikille pätevää toimintatapaa ei löydy. Mielestäni on tärkeää kuitenkin olla varautunut ja valmis kohtaamaan haasteita. Täytyy osata kuunnella, todella kuulla ja sitten soveltaa.

2 KOKKOTYÖ-SÄÄTIÖ

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöprojektini yhteistyötahoa Kokkotyö-säätiötä ja sen toimintaa. Luvussa 2.1 keskityn nimenomaan starttivalmennustyöpajaan eli lyhemmin Startteri-pajaan, jossa toteutin yhteisötaideprojektini. Luvussa 2.2 tarkastelen teatteri-ilmaisun ohjaajan sijoittumista vastaavanlaiseen yhteisöön ja myös hieman laajemmin näkemyksiä teatterin hyvinvointivaikutuksista.

Kokkotyö-säätiö on työvalmennuksen asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka aktivoi vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, tukee ja valmentaa ammatillisesti ja elämäntaloudellisesti sekä tarjoaa monialaisia ja mielekkäitä työtehtäviä. Tavoitetaan säätiö toteuttaa tarjoamalla neuvonta-, ohjaus- ja koulutuspalveluita työelämään liittyvien valmiuksien kohentamiseksi ja työllistymisen tukemiseksi. Kokkotyö-säätiö koordinoi työkyvyn arviointien tekemistä ja yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa laatii henkilökohtaisia kuntoutussuunnitelmia. Säätiö järjestää myös työhönvalmennus- ja työkokeilutoimintaa sekä tarjoaa työkuntoutuspalveluja, kuten suojatyötoimintaa, avotyötoimintaa sekä tuettua työtoimintaa. Lisäksi Kokkotyö-säätiö tarjoaa työssä selviämiseen, itsenäiseen elämiseen ja vapaa-aikaan liittyviä tukipalveluja. Säätiön arvoja ovat yhteisöllisyys, yksilöllisyys, tavoitteellisuus sekä vastuullisuus. (Kokkotyö-säätiö 2014.)

Kokkotyö-säätiö kertoo palvelutoiminnan olevan valmennusta, verkostoitumista ja laajaa yhteistyötä. Valmennusta tehdään yksilövalmennuksena jokaisen valmentautujan yksilöllisyys huomioiden. Työn ja koulutuksen valmennus koostuu nuorten työpajatoiminnasta, etsivästä nuorisotyöstä, uravalmennuksesta, työhönvalmennuksesta, palkkatuella työllistettyjen, oppisopimuksella olevien sekä työkokeilussa olevien valmennuksesta. Sosiaalinen valmennus puolestaan koostuu terapeuttisesta työtoiminnasta ja yhdyskuntapalveluaan suorittavien valmennuksesta, opiskelijavalmennukseen kuuluvista koulutuskokeiluista, tuotantokoululaisista, työssäoppijoista, työharjoittelussa olevista opiskelijoista, työelämään tutustujista sekä opinnäytetyötään tekevien ohjauksesta. (Kokkotyö-säätiö 2014.)

Työvalmennus Kokkotyö-säätiöllä tapahtuu erilaisilla työosastoilla. Säätiöllä on oma tuotanto, jonka yhtenä lähtökohtana on ekologisuus. Toimintaa on laajasti niin

autohuollosta kädentaitoihin kuin kuljetuksesta erilaisiin palveluihin. (Kokkotyö-säätiö 2014.) Mielestäni monipuolinen valikoima eri työtehtävistä on yksi Kokkotyö-säätiön vahvuuksista.

2.1 Nuorten starttivalmennus

...jos ei oo ollut pitkään aikaan missään tai jotenkin on vähän sellainen hukassa oleva nuori, niin Startteri on sitten hyvä aloituspaikka. (Lågland 2015.)

Suoritin opinnäytetyöni käytännön osuuden Kokkotyö-säätiöllä nuorten työpajatoiminnan yhteydessä. Työpajatoimintaa toteutetaan säätiön työosastoilla tai starttivalmennuksessa eli Startterissa. Valmennusjaksot ovat tarkoitettu 17-28-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat työkokeilupaiikkaa. Tavallisimmin nuoret ohjautuvat työpajalle Etsivän nuorisotyön, Työvoiman palvelukeskuksen tai sosiaali- ja terveystoimen kautta. Myös omasta aloitteestaan nuori voi hakeutua mukaan työpajatoimintaan. Nuoren elämän eri osa-alueiden taitoja kehittämisen ja harrastustoimintaan kannustamiseksi nuorille järjestetään toiminnallisia ja tiedollisia ryhmäpäiviä. Valmennuksessa harjoitetaan elämänhallintaa sekä psykososiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutustaitoja. Työpajatoiminnalla pyritään lisäämään nuoren aktiivisuutta ja osallisuutta sekä tukemaan nuorta itsenäistymisessä. Myönteisempää asennetta vahvistamalla ja motivaatiota kasvattamalla ehkäistään nuorten syrjäytymiskehitystä. Työpajajakson jälkeen nuori ohjautuu opiskelemaan, työelämään tai muiden palveluiden piiriin. (Kokkotyö-säätiö 2014.)

Opinnäytetyöprojektini ohessa toteutin teemahaastattelun Kokkotyö-säätiön työntekijöiden Satu Veteläisen ja Tarja Låglandin kanssa. Veteläinen on starttivalmennustyöpajan valmentaja ja osallistui nuorten kanssa opinnäytetyöprojektiin. Lågland työskentelee Kokkotyö-säätiöllä yksilövalmentajana nuorten työpajatoiminnassa. Haastattelussa nousi ilmi, että useimmiten nuoria tulee Startteriin etsivän työn tai työvoimapalvelukeskuksen kautta. Haastateltavat kuvailivat nuorilla olevan hankaluuksia elämäntaidoissa, esimerkiksi unirytmien kanssa. Monilla on ongelmia mielenterveytensä kanssa, esimerkiksi masennusta, paniikkihäiriöitä tai sosiaalisten tilanteiden pelkoa. Joillakuilla on ongelmia päihteiden suhteen tai raha-asioissa ja useimmilla ei ole koulutusta eli koulu on jäänyt joko kesken tai peruskoulun jälkeen ei ole hakeuduttu mihinkään koulutukseen. Viime kevään ja

syksyn ajan starttivalmennukseen tulleet nuoret ovat olleet enimmäkseen miehiä, mutta aikaisempina vuosina on ollut naisiakin. (Veteläinen & Lågland 2015.)

Normaalit työviikot Startterissa koostuvat Veteläisen mukaan ryhmäkeskusteluista, arjen taitojen harjoittelusta, kuten kauppakäynneistä ja ruoanlaitosta, kädentaidollisista töistä sekä teemaltaan vaihtuvista ryhmäpäivistä. Lisäksi nuorilla on yksityisiä palavereita yksilövalmentajansa sekä verkostojensa kanssa.

Monesti huomaa, että kun nuori tekee jotakin, vaikka maalaa huonekalua, niin siinä samalla saattaa joku nuori avautua, puhua enemmän. (Veteläinen 2015.)

Starttivalmennustyöpajan tavoitteet lisätä nuorten aktiivisuutta ja osallisuutta sopivat omiin tavoitteisiini opinnäytetyöprojektini suhteen. Uskon, että ryhmässä toimiminen kasvattaa vähitellen itsevarmuutta ja siten myös omat arjenhallintataidot kehittyvät. Luovat menetelmät ja toiminnalliset harjoitteet ovat mielestäni tehokas työtapo oman itseilmaisun kehittämiseen. Tekemisen kautta pyritään herättämään ajatuksia sekä keskustelua ja siten tarkastellaan omia käyttäytymismalleja, oli toiminta sitten maalaamista tai draamaharjoitteita, näen periaatteen samana. Draamatyöskentelyssä näen kuitenkin ryhmän läsnäolon edut tärkeänä lisänä. Motivointi ja myönteiseen asenteeseen kannustaminen ovat tärkeitä osa-alueita myös teatteri-ilmaisun ohjaajan työssä minkä tahansa kohderyhmän kanssa.

2.2 Teatteri-ilmaisun ohjaaja osana yhteisöä

Yhteisötaideprojekti, jonka myöhemmin esittelen, on vain yksi esimerkki, kuinka teatteri-ilmaisun ohjaaja voi olla mukana Kokkotyö-säätiön tai muun vastaavanlaisen yhteisön toiminnassa. Näen mahdollisuudet rajattomina, ehkä helpoiten hahmotettavissa teatteri-ilmaisun ohjaajan kiinnostuksista tai yhteisön tarpeista riippuvina.

Aikaisemmin esille nostamani Kokkotyö-säätiön arvot yhteisöllisyys, yksilöllisyys, tavoitteellisuus sekä vastuullisuus sopivat mielestäni hyvin niin jo tehtyyn yhteisötaideprojektiin kuin muuhunkin luovaan, yhteisölliseen työskentelyyn. Teatteri-ilmaisun ohjaajan vetämässä työssä korostuu nimenomaan yhteisöllisyys, sillä asioita

käsitellään ryhmässä. Samanaikaisesti jokainen yksilö pohtii läpikäytyjä asioita omasta näkökulmastaan. Työskentelyssä on jatkuvasti läsnä niin yksilön kuin ryhmän kehitys. Näihin molempiin liittyy myös tavoitteellisuus sekä vastuullisuus. Teatteri-ilmaisun ohjaaja auttaa osallistujia löytämään itselleen omia henkilökohtaisia tavoitteita ryhmän yhteistä tavoitetta kohti kulkiessa. Yhteisötaideprojektissamme vastuu pyrittiin jakamaan tasapuolisesti koko ryhmälle, jolloin omat päätökset olivat suorassa kontaktissa myös ryhmän ilmapiiriin. Mielestäni säätiön arvot ovat tärkeitä ja esimerkiksi yhteisötaideprojektin aikana monipuolisesti esillä.

Opetusministeriön (2009:12, 15) mukaan luovuuden ja kulttuurin merkitys yhteiskunnassa kasvaa, sillä kulttuurin nähdään edistävän väestön hyvinvointia, sivistystä ja elinikäistä oppimista, elinkeinoelämää ja työllisyyttä, alueiden elinvoimaa, teknologista osaamista sekä innovaatioita. Siksi mielestäni luovien menetelmien käyttö tulisi huomioida yhä useammilla tahoilla.

Toiminta taiteen kaltaisain keinoin tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa sanoiksi, kuviksi tai esityksiksi pukemisen taitoja, sekä ilmaista itselle tärkeitä asioita ja kokemuksia. Samalla taiteen kaltainen toiminta tarjoaa sellaisia henkisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia taitoja, jotka tekevät mahdolliseksi itselle hyvän elämän elämisen. Tämä mahdollistaa toimimisen yhdessä toisten kanssa niin henkilökohtaisten, yhteisöllisten kuin yhteiskunnallistenkin kysymysten parissa. (von Banderburg 2008:12, 11.)

Näen taiteellisen toiminnan edut samankaltaisina kuin von Banderburg ne toteaa. Nämä kaikki ovat taitoja, joita Kokkotyö-säätiöllä pyritään kehittämään ja teatteri-ilmaisun ohjaajalla on kyky harjoituttaa niitä monelle uudella tavalla. Mielestäni osallistavan toiminnan avulla oppiminen on tehokkaampaa ja ainakin oman kokemukseni mukaan mielekkäämpää. Asioista on aina tärkeää keskustella, mutta niistä olisi hyvä saada myös kokemus omaan kehoon. Draamarjoitteet mahdollistavat erilaisten tunteiden käsittelyn turvallisessa ilmapiirissä. Von Banderburg (2008:12, 19) nostaa esiin myös yksilön mahdollisuuden heijastaa taiteen avulla omia tuntemuksiaan, jotka liittyvät esimerkiksi uuden elämänsuunnan etsintään ja elämän merkityksiin. Nämä asiat ovat kehittyvälle nuorelle erityisen ajankohtaisia ja hyvinkin isoja asioita. Mielestäni jopa niin isoja, että yksin näitä pohtimalla helposti uuvuttaa itsensä. Teatteri-ilmaisun ohjaajan kannustuksella asioita pohditaan yhdessä ryhmän kanssa saaden monipuolinen kattaus mielipiteitä. Erilaisia vaihtoehtoja voidaan kokeilla myös leikkimielisesti käytännössä ja katsoa

millaisia tunteita ne herättävät. Osallistuja kartuttaa näin valmiuksiaan suhtautua harkitsevasti erilaisiin tilanteisiin.

Kokkotyö-säätiöllä näkisin erilaiset taideprojektit ja draamatyöpajat erittäin hyödyllisinä säätiön nuorille. Teatteri-ilmaisun ohjaaja voi yhteistyössä nuorten valmentajien kanssa luoda kyseisille nuorille parhaiten sopivan hankkeen, johon panos saadaan niin taiteen kuin sosiaalialan puolelta. Tärkeää on vuorovaikutus toimijoiden välillä, sillä teatteri-ilmaisun ohjaaja tulee kuitenkin yhteisöön ulkopuolelta. Sosiaalipuolen työntekijöillä on jo valmiiksi kattava näkemys nuorista, jotka säätiöllä työskentelevät. He osaavat todennäköisesti parhaiten arvioida nuorten tarpeet ja teatteri-ilmaisun ohjaaja puolestaan valitsee keinot, kuinka näitä tarpeita voitaisiin lähteä tyydyttämään.

Työpajat ovat varmasti helpoiten järjestettävissä ja sopivat mainiosti esimerkiksi Kokkotyö-säätiön ryhmäpäiville. Myös pidempikestoiset jaksot voisivat olla nuorille mielekkäitä vaihtoehtoja. Esimerkiksi Joensuussa Nuorisoverstas ry (2011) on vuonna 2010 järjestänyt erillisen teatteriverstaan, johon nuoret sijoituivat töihin. Kokkotyö-säätiön työosastoista yksi voisi olla teatteri-osasto, jossa nuoret työllistyvät esityksen valmistamisprosessiin. Prosessi voisi työllistää nuoria näyttelijöiksi, valo- tai ääniteknikoiksi, muusikoiksi, puvustajiksi ynnä muuksi, täysin nuoren oman kiinnostuksen mukaan. Teatteri-ilmaisun ohjaaja toimisi tällöin ryhmäyttäjänä, ohjaajana sekä koordinoijana mahdollisesti yhteistyössä esimerkiksi ammattiin valmistuneen medianomin kanssa. Tällainen yhteistyökuvio olisi voinut olla hyvä lisä myös jo toteuttamassamme yhteisötaideprojektissa. Minä olisin vastannut ryhmäprosessista sekä ideoinnista yhdessä ryhmän kanssa ja media-alan ammattilainen olisi perehdyttänyt nuoret tarkemmin teknisiin asioihin. Aikaa olisi tarvinnut tällöin vaan runsaammin.

Mielestäni tällaiset pidempijaksoiset kokeilut olisivat kiinnostavia. Silloin teatteri-ilmaisun ohjaaja pääsisi aidosti osaksi yhteisöä ja arkipäiväistä toimintaa Kokkotyö-säätiöllä. Uskon, että monialainen yhteistyö kehittyisi entisestään ja mahdollistaisi uusien toimintamallien syntymisen.

3 TYÖKALUT

Tässä kappaleessa esittelen työskentelyyni vaikuttaneita työtapoja sekä taustafilosofiaa. Teatteri-ilmaisun ohjaajan opinnoissani minulle mielenkiintoisimmiksi osa-alueiksi ovat nousseet yhteisöteatteri sekä devising-työtapa. Sosiokulttuurisen innostamisen käsitteeseen tutustuin opinnäytetyöni aihetta suunnitellessa ja havaitsin monet yhtäläisyydet sosiokulttuurisen innostajan ja teatteri-ilmaisun ohjaajan työssä. Kaikissa kolmessa korostuu ryhmälähtöisyys ja ryhmän työpanos, mikä on mielestäni tärkeää. Kulttuurissamme individualismi on hallitsevassa osassa, minkä takia koen tärkeänä myös ryhmätyötapojen ja ryhmän voiman hyödyntämisen.

3.1 Sosiokulttuurinen innostaminen

Yksi merkittävimmistä käsitteistä jo opinnäytetyötäni suunnitellessa minulle on ollut sosiokulttuurinen innostaminen. Käsite on lähtöisin jo toisen maailmansodan ajoilta, jolloin Ranskassa pyrittiin elvyttämään demokraattisia arvoja natsimiehityksen jälkeen. Sosiokulttuurisen innostamisen syntyyn vaikutti ymmärrys kulttuurin näkemisestä omana osallistumisena sekä yhtenä inhimillisenä perusoikeutena. Se, mikä mielestäni on sosiaalisessa innostamisessa erityisen tärkeää, on kulttuurisen demokratian periaate. Se perustuu ajatukseen siitä, ettei kulttuuri ole vain harvojen valittujen etuoikeus vaan se on jokaisen ihmisen perusoikeus, inhimillisen käyttäytymisen rakenne. (Kurki 2000, 11–14.) Mielestäni kulttuuria luodaan nimenomaan yhdessä, kaikkia osapuolia kuunnellen. Teatteri-ilmaisun ohjaajana minulle on tärkeää, että työskentelen kaikenlaisten ryhmien kanssa niin, että jokainen voi kokea pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämäänsä ja käsitellä sellaisia asioita, jotka ovat itselle tärkeitä ja ajankohtaisia.

Sosiokulttuurisella innostamisella on alusta alkaen tarkoitettu pedagogista tiedostamista, osallistumista ja sosiaalisen luovuuden liikkeitä. Tehtäviä on ollut esimerkiksi sosiaalisen kommunikaation vapauttaminen, lämmön ja intimitetin vahvistaminen ihmisten välisissä suhteissa, oppimisen tukeminen sekä tietoisuuden laajentaminen etenkin poliittisessa ja yhteiskunnallisessa merkityksessä. Innostamisen tapoja on monia, mutta joka tapauksessa pyrkimyksenä on saada ihmiset herkistymään ja toteuttamaan itseään. Ihmisten tietoisuus

herää, toiminta organisoituu ja ihmiset lähtevät niin sanotusti liikkeelle. Siten luodaan sosiaalisen transformaation mahdollistavia tilanteita eli parannetaan ihmisten elämän laatua. (Kurki 2000, 11–12, 19.) Mielestäni kokemus siitä, että ihminen hallitsee itse omaa elämäänsä ja pystyy vaikuttamaan itseensä koskeviin asioihin on erityisen tärkeää elämän mielekkyyden kannalta. Näen teatteri-ilmaisun ohjaajan luomassa niitä ympäristöjä, joissa vastaavanlainen herkistyminen ja itsensä toteuttaminen on mahdollista. Opinnäytetyöni käytännön osuutta suunnitellessa, minulla oli vahvasti mielessä toimia innostajana starttivalmennuksen nuorille ja herätellä heidän kiinnostustaan esimerkiksi omaa tulevaisuuttaan kohtaan.

Gillet'n (Kurki 2000, 78–79) jaottelemista kolmesta innostamisen kollektiivisesta tehtävästä helpottamisen ja välittäjänä toimimisen tehtävät ovat mielestäni hyvin verrattavissa teatteri-ilmaisun ohjaajan tehtäviin. Koen nämä tehtävät itselleni ominaisina; toimin fasilitaattorina, joka pyrkii helpottamaan ryhmän toimintaa, organisoimaan, tarjoamaan asiantuntijuutta tavoitteista ja työtavoista sekä herättämään keskustelua ja reflektiota. Yhteisiä intressejä kartoittamalla yhdistetään ihmisiä niin toisiinsa kuin yhteiskuntaansa, mikä on myös yksi yhteisötaiteen lähtökohdista. Yhteisötaidetta käsitellen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Mielestäni J. V. Merino (Kurki 2000, 23) kiteyttää hyvin sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet näkemyksellään kahdesta päätavoitteesta: herättää henkiin elämää siellä, missä sitä ei ole, luoda liikettä, huolestuneisuutta, levottomuutta ja tukea aloitteellisuutta sekä tukea ja saada liikkeelle niitä kykyjä, jotka ovat jo olemassa. Startteri-pajan nuorille näen tämän erityisen tärkeänä. Uskon, että jokaisessa on potentiaalia, mutta joskus voimat ovat vain vähissä. Siksi tarvitaankin taitavia innostajia, jotta omat voimavarat löytyisivät. Nuorten kanssa työskentelevät tekevät sitä jatkuvasti, toisinaan innostumiseen ei vaadita paljoa, mutta toisinaan työ voi olla hyvin raskas ja vaativa prosessi. Suomessa sosiokulttuurinen innostaminen on jo vakiintunut useille aloille. Sosiaali-, kasvatus- ja kulttuurialoilla toimivat haastavat itseään ajattelemaan miten muutoksen pedagogiikka käynnistetään ja keiden parissa tämä olisi suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeää (Kurki 2000, 178).

3.1.1 Sosiokulttuurinen innostaminen ja teatteri

Kurki (2000, 140–141) kuvaa teatterin merkitystä niin yksilöllisenä kuin sosiaalisena. Se tarjoaa innostamiselle jakamisen ulottuvuuden, se synnyttää kommunikaatiota ja luo kohtaamisia. Teatteri integroi luovuutta, osallistumista ja kasvatuksellisuutta. Teatterin avulla ilmiöitä voidaan tarkastella itsen ulkopuolelta tutkimuksen tavoin. Perustavoitteet ovat samat kuin innostamisella ylipäänsä; saada ihmiset osallistumaan, kehittämään itseään ja siten luomaan suhteita toisten kanssa ja irrottautumaan omasta passiivisuudestaan. Muotona voi olla niin yhteisötaide, katuteatteri, sosiodraama kuin improvisaatiokin. Mahdollisuuksia on lukematon määrä.

Erinomainen esimerkki teatteria työkalunaan käyttävästä innostajasta on brasilialainen Augusto Boal. Hän on omaksunut vaikutteita toisen brasilialaisen innostajan Paulo Freiren kehittämästä sorrettujen pedagogiikasta ja kehittänyt yhteisöteatterin lähestymistapoja, joiden pyrkimyksenä on johdattaa osallistujat tai katsojat pohtimaan omia ja yhteisönsä olosuhteita, elämäntilanteita sekä ongelmia. Esimerkiksi Boalin forumteatteri, tarjoaa yleisölle mahdollisuuden osallistua näytelmän analysointiin sekä ratkaisemiseen keskustelun ja näyttelemisen kautta. Boalin kehittämiä muotoja on Suomessakin käytössä muun muassa nuoriso- ja sosiaalityön parissa. (Tomperi & Suoranta 2005, 228.)

Teatteri-ilmaisun ohjaajana näen teatterin hyödyt sosiokulttuurisessa innostamisessa merkittävinä. Mielestäni minkä tahansa asian käsittely onnistuu teatterin keinoin, on vain valittava missä määrin teatteria kunkin ryhmän tai asian parissa käytetään. Jotkut kokevat teatterin itsessään jo innostavana käsitteenä, mutta joissa kuissa se herättää jännitteitä ja epävarmuutta. Siksi teatteri-ilmaisun ohjaajan onkin tärkeä miettiä, kuinka hän itsensä ja tulevan projektin ryhmällensä esittelee.

Näen teatterin vahvasti keskustelukenttänä. Erilaisten harjoitteiden avulla pyritään herättelemään ajatuksia, jotka jaetaan yhdessä ryhmän kanssa. Kun ryhmä toimii demokraattisesti, saadaan monipuolinen kattaus mielipiteitä ja huomioita, joita voidaan työstää pidemmälle. Teatterilla voidaan edesauttaa muutosta. Se on vahvasti ryhmässä tekemistä, minkä koen tänä päivänä olevan ihmisille tärkeää. Kulttuurimme on hyvin individualistinen ja yhteisölliset hetket muiden kanssa vähenevät jatkuvasti. Tämä johtaa helposti myös syrjäytymiseen, mikä erityisesti nykypäivän nuoria uhkaa. Sosiokulttuurisen

innostaminen periaatteita hyödyntäen olisi mielestäni tärkeää edesauttaa tämän uhkan poistamista. Sosiokulttuurinen innostaja voi esimerkiksi auttaa yhteisöä havaitsemaan ja käsittelemään asioita, jotka mahdollisesti ovat syitä nuorten syrjäytymiseen.

Teatterin parissa työskentelevän tulee mielestäni kuitenkin tiedostaa se, ettei ketään voi pakottaa. Ymmärtäisin, että myös sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohtiin kuuluu se, että muutoksenhalu on jo kohderyhmässä itsessään, vaikkei sen eteen osattaisikaan tehdä vielä mitään. Innostaja auttaa yhteisöä etsimään ongelman ja valitsemillaan keinoilla lähtee hakemaan ratkaisua ryhmän kanssa. Tilanne on ongelmallinen silloin, kun yhteisön jäsenet eivät ole halukkaita työskentelemään tai ylipäänsä innostumaan. Onko vapaaehtoisuus edellytys sosiokulttuuriselle innostamiselle? Voiko ihmistä väkisin innostaa? Kuinka saada toiminta syntymään ryhmästä eikä innostajasta itsestään? Muun muassa näihin kysymyksiin pohdin vastauksia käsitellessäni opinnäytetyöni käytännön osuutta.

3.2 Yhteisötaide

Sosiokulttuurisella innostamisella sekä yhteisötaiteella on hyvin samankaltaisia piirteitä. Yhteisötaide voidaankin nähdä yhtenä sosiokulttuurisen innostamisen osa-alueena. Opinnäytetyöni käytännön osuus oli yhteisötaideprojekti työvalmennusyhteisön nuorten kanssa, joten seuraavaksi avaan hieman mitä sen taustalla on.

Ventola (Ventola & Renlund 2005, 34) kuvailee yhteisöllisyyttä ja liittymisen tarvetta yhtenä osana ihmisen perusolemusta. Nykyisessä yhä enemmän yksilöityvässä yhteiskunnassa yhteisöllisyyden tarve on lisääntynyt ja syntyy niin kansainvälisiä yhteisöjä kuin paikallisia pienempiä yhteisöjä. Yhteisönä voidaan pitää alueellisesti yhdistyvää ihmisten joukkoa, kokemusten perusteella samankaltaisia ihmisiä, yhteisillä tavoilla käyttäytyviä, jaettuja rituaalisia tapahtumia kokevia sekä moraali- ja uskomusjärjestelmillä yhdistyviä ihmisiä. Myös virtuaaliyhteisöjä on nykyisin yhä enenevässä määrin.

Yhteisöissä työskentelevän taiteilijan tai taiteilijaryhmän tehtävä on kääntää katse johonkin tiettyyn yhteisöön ja tukea oman ammatillisen osaamisensa kautta yhteisön luovuutta. Yhteisötaide nähdään osalistavana taiteena, jossa turvataan osallistujien kollektiivinen omistajuus taiteelliseen prosessiin. (Ventola, Ranta-Ylitalo & Ekoluoma 2013, 7.)

Yhteisöissä tehtävä työ voi olla hyvin monimuotoista, esimerkiksi esityksiä, tapahtumia, kulkueita, rituaaleja tai monitaiteisia kollaaseja. Joka tapauksessa yleisö- tai toteuttaja ryhmä on rajattu: yhteisö. Työssä voi olla mukana kontekstista riippuen hyvinvointi- tai kasvatustalon ammattilaisia, virkamiehiä, päättäjiä ynnä muita toimijoita. Ohjaajan roolina on valita työmuodot, herättää keskustelua ja auttaa tarkastelemaan eri aiheita esteettisen muodon kautta. Osallistumisen myötä yhteisön jäsen voi itse ottaa vastuuta, tutkia ja koetella omia ratkaisujaan. Erilaisia aiheita on mahdollista tarkastella itsestä etäännytettyinä. (Ventola, Ranta-Ylitalo & Nelson 2011, 8.)

Teatteritutkija Phillip Taylor (Ventola ym. 2013, 11) on hahmotellut osallistavan teatterin tarkoituksiksi havahduttaa tiedostamaan ja laajentaa ymmärrystä, tarjota vaihtoehtoisia tapoja katsoa, ajatella ja toimia. Lisäksi myös eheyttää ja parantaa psyykkisiä haavoja sekä poistaa mielen esteitä, haastaa keskusteluun ajankohtaisista aiheista ja viimeisimpänä mahdollistaa äänen antaminen vaietuille ilmiöille ja vaiennetuille tai marginaalissa eläville ihmisille. Teatteri-ilmaisun ohjaajalla on mielestäni tärkeä tehtävä siinä, että kaikenlaiset ryhmät tulevat kuulluiksi.

Pidän yhteisöteatteria ja –taidetta hyvin kiinnostavana työtapana, sillä yhteinen koettu prosessi nousee korkeampaan arvoon kuin itse lopputulos. Prosessi voi toimia suurena oppimiskokemuksena ja havahduttajana niin yhteisölle itselleen kuin ohjaajallekin. Yhteisötaiteen lopputulokset ovat mielestäni hyvin ainutlaatuisia ja voi olla, että ne kertovat prosessissa mukana olleelle yhteisölle paljon enemmän kuin muulle yleisölle. Yhteisö voi kartuttaa materiaalia paljon enemmän kuin mitä lopullisessa teoksessa onkaan esillä. Yhteisötaideprojekti valikoitui opinnäytetyöni käytännön osuuden lähtökohdaksi kiinnostuksestani kyseistä taiteenlajia kohtaan ja myös sen tarjoamien vapauksien soveltuvuudesta nuorten työvalmennusyhteisön muuttuvaan arkeen.

3.3 Devising työtapa

Allison Oddey (1994) kuvailee devising-menetelmää ryhmälähtöisenä prosessina, joka voi lähteä liikkeelle lähestulkoon millaisesta materiaalista tahansa. Prosessi tarjoaa ryhmälle mahdollisuuden olla vaikuttamassa prosessin kulkuun ja sisältöön koko prosessin ajan. Jokainen ryhmän jäsenistä on mukana omista lähtökohdistaan ja antaa oman panoksensa

ryhmälle lähtökohtiensa kautta. Juurikin näihin asioihin halusin yhteisötaideprojektissani panostaa.

Koskenniemi (2007, 23–24) näkee devisingin olemuksen virtaavana, alati muuttavana, jossa vain muuttuva olemus on pysyvää. Hän korostaa jokaisen tapaa hahmottaa maailmaa yhtä arvokkaana ja siten devising voidaankin nähdä luonnehdintana avoimesta asenteesta. Mielestäni erityisesti nuorisoryhmien kanssa työskenneltäessä tätä tulisi nostaa näkyvästi esille. Koulumaailmassa haetaan usein tiettyjä vastauksia ja vääristä vastauksista rokotetaan. Lapsia ja nuoria opetetaan tietynlaiseen käyttäytymiseen ja menestymiseen. Ruotsalainen (2008, 177) nostaa esiin suomalaisen moitteettoman oleskelun kulttuurin, jossa tärkeintä on selvitä mokaamatta. Hän kertoo yhtenä kulttuurisen nuorisotyön tehtävänä olevan epäonnistumisten salliminen. Devising nimenomaan sallii erilaisuuden ja epäonnistumisen eikä se synnytä paineita ”oikean” vastauksen hakemisesta. Mielestäni niin devisingin prosessi kuin lopputulos on sitä kiinnostavampi, mitä erilaisempia näkemyksiä ryhmästä löytyy.

Devising-työtavan avulla ryhmäläiset pyrkivät ymmärtämään itseään, kulttuuriaan ja maailmaansa syvemmin. Devising-työtappaa käytettäessä jokainen ryhmä ja teos ovat ainutlaatuisia, sillä ei ole yhtä ainoaa tapaa tai teoriaa, kuinka devisingia tehdään. Mahdollisuuksien vapaus on prosessissa mukana kautta linjan, niin työtappoja kuin aihetta valittaessa. Mitä prosessin kuitenkin Oddeyn mielestä täytyy sisältää, ovat yhteistyö, multi-visio eli eri näkemysten ja asioiden yhteentörmäys ja lopulta taiteellisen tuotteen luominen. Työn lähtökohtana voi olla esimerkiksi runo, kuva, konsepti, objekti, musiikki tai maalaus. Lopputuloksen luonne puolestaan on tuntematon, mikä nähdään suurimpana erona perinteiseen teatteriin, jossa lopputuote on heti harjoitusten alussa tiedossa. (Oddey 1994, 3, 7.)

Onnistuneessa prosessissa ryhmän jäsenet ovat toisilleen avoimia, rehellisiä, luottavaisia ja diplomaattisia. Jokainen ryhmän jäsenistä saa olla oma itsensä ja jokaisen tulee antaa itsestään jotain, jotta ryhmä kommunikoi täysin. Devising on riippuvainen ihmisten välisistä suhteista, jolloin ryhmähengen luominen ja säilyttäminen on erityisen tärkeää. Jos ihmiset prosessin aikana vaihtuvat, se automaattisesti muuttaa kaiken ryhmässä. Työtavan avulla ryhmää rohkaistaan ja tuetaan olemaan taiteilijoita omalla oikeudellaan, löytämään oman luovuutensa muotona sekä sisältönä ja sallitaan itseilmaisuus, jakaminen, erilaiset

näkemykset, uskomukset ja mielipiteet. (Oddey 1994, 66.) On siis kyse niin ryhmän yhteisestä prosessista kuin jokaisen yksilön kehityksestä.

Näen devising-työtavan erinomaisena menetelmänä käsitellä ryhmää aidosti kiinnostavia aiheita. Lisäksi devising ja yhteisötaide kulkevat hyvin yhdessä; yhteisö tai ryhmä keskiössä. Työtavan kautta ryhmätyön tärkeys nousee etusijalle ja työstä tulee moniulotteinen. Pidän erityisen tärkeänä yhteistä prosessia ja tutkimusta, joka sen aikana tehdään. Pääpaino ei mielestäni ole lopputuloksessa, mikä voi kuitenkin myös olla ryhmälle merkittävä aikaansaannos. Kuka tahansa voi kokea osallisuuden teoksen valmistamisen eri vaiheisiin aikaisempia kokemuksia vaatimatta ja näkisin, että omistajuus teosta kohtaan on tällöin suurempi kuin esimerkiksi perinteisemmässä näytelmänvalmistus prosessissa.

Devising-työtapa on toisaalta myös hyvin haastava, sillä jatkuva epätietoisuus ja hajanainen prosessi ovat omalta osaltaan myös kuormittavia. Erityisen tärkeäksi nousee ryhmän tasapuolinen panos ja innostus. Täysin kokemattomalle ryhmälle työtapa voi toisaalta olla hyvä, sillä ei vaadita mitään erikoisia taitoja ja jokainen antaa itsestään sen mitä on. Toisaalta taas, jos ryhmä ei saa ideasta kiinni tai ei innostu työskentelemään yhdessä, on työn eteneminen paljon ohjaajan harteilla.

4 TYÖSKENTELYÄ TUKEMASSA

Seuraavassa luvussa käsittelen asioita, jotka mielestäni korostuvat yhteisötaideprojektiin osallistuttaessa. Onnistuneessa prosessissa motivaatio, sosioemotionaaliset taidot ja ryhmän ohjaajan rooli ovat keskeisessä osassa. Tarkastelen näitä asioita tarkemmin, peilaten niitä kokemukseeni yhteisötaideprojektistamme.

4.1 Motivaatio ja osallistuminen

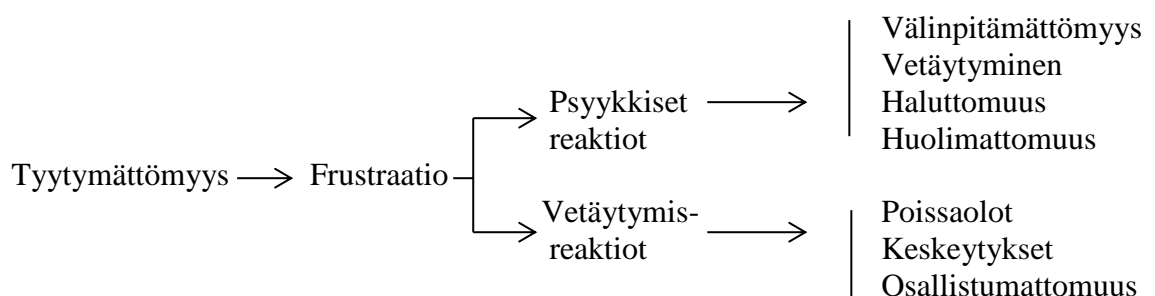
Suurimmaksi haasteeksi projektin aikana muodostui nuorten motivointi ja innostaminen osallistumaan. Käsittelen seuraavaksi hieman tarkemmin motivaatiota eli jokaisen yksilön sisäistä tilaa, joka ohjailee ja ylläpitää toimintaa, peilaten sitä kokemukseeni yhteisötaideprojektista Startterissa.

Motivaatio sanana on lähtöisin latinankielisestä sanasta *movere*, liikkuminen. Termiä on laajennettu tarkoittamaan myös käyttäytymistä virittävien ja ohjaavien tekijöiden järjestelmää. Motivaatio on motiivien aikaansaama tila ja motiiveina voidaan nähdä yksilön tarpeet, halut, vietit, sisäiset yllykkeet sekä palkkiot ja rangaistukset. Motiivit ovat joko tiedostetusti tai tiedostamatta päämääräsuuntautuneita eli ne virittävät ja ylläpitävät yksilön yleistä käyttäytymisen suuntaa. Motivaatio voidaan nähdä yksilön vireytenä eli energiavoimana, joka saa käyttäytymään tietyllä tavalla tai myös suuntana, jolloin katse kohdistuu selkeästi päämäärään. Kolmas tapa nähdä motivaatio on systeemiorientoituminen, joka toteutuu yksilön ja hänen ympäristöstään tulevien voimien avulla joko vahvistaen tarvetta ja energiaa toimia tai vastaavasti lopettaa tai muuttaa yksilön toiminnan suunnan toisaalle. Motivaatio voi olla joko sisäistä tai ulkoista, jolloin käyttäytymistä virittävät ja suuntaavat motiivit hieman eroavat toisistaan. Sisäinen motivaatio syntyy yksilön sisäisistä lähtökohdista sekä tarpeista ja ulkoinen motivaatio puolestaan on riippuvainen ympäristöstä ja palkkio tulee myös yksilön ulkopuolelta. Sisäinen motivaatio nähdään pitkäkestoisempana kuin ulkoinen ja myös sisäisiä palkkioita pidetään tehokkaampana kuin ulkoisia palkkioita. (Ruohotie 1998, 36–39.)

Motivaatio nähdään luonteeltaan dynaamisena, eli se voi vaihdella tilanteesta toiseen. Tilanteesta riippuen voi olla kyse tilannemotivaatiosta tai yleismotivaatiosta. Yleismotivaatiosta paljolti riippuvainen tilannemotivaatio koostuu sisäisten ja ulkoisten ärsykkeiden aikaansaamasta toiminnasta. Yleismotivaatio puolestaan kuvaa käyttäytymisen yleistä suuntaa ja vireyttä ja sitä pidetään joskus myös asenteen synonyymina. Toisaalta asenne on suhteellisen pysyvä, sisäistynyt ja hitaasti muuttuva reaktiovalmius kun taas motivaatio voi helpommin vaihdella. Asenne, ihmisen taipumus tuntea, ajatella ja toimia tietyllä tavalla, vaikuttaa toiminnan laatuun kun taas motivaatio toiminnan vireyteen. (Ruohotie 1998, 41.)

Mielestäni asenne vaikuttaa vahvasti motivaatioon. Esimerkiksi, jos yksilöllä on negatiivinen asenne draamatyöskentelyä kohtaan, on häntä erittäin vaikea motivoida osallistumaan. Myös alhaisen yleismotivaation omaavan kannustaminen toimimaan on haastavaa. Kaikille yhteisötaideprojektin osallistujille ulkoiset kannustimet eivät selkeästi olleet tarpeeksi suuria, jotta he olisivat motivoituneet osallistumaan. Kaikki eivät myöskään nähneet toiminnan mahdollisia hyötyjä itselleen, joten sisäistä motivaatiota ei syntynyt. Osalle sisäinen motivaatio olla mukana ja haastaa itsensä oli riittävä, sillä ulkoista kannustinta ei projektiin osallistumisella erikseen ollut. Kokkotyö-säätiön sääntöjen mukaisesti päivään tulee osallistua saadakseen päivärahan, mikä toimii yhtenä kannustimena olla paikalla. Projektintyöstämispäivät olivat sijoitettuna osallistujien pakollisiin työpäiviin, jolloin heillä oli velvoite olla paikalla. Draamatyöskentelyyn osallistuminen ei tällöin välttämättä kaikille ollut vapaaehtoista, mikä mielestäni on voinut vaikuttaa motivaatioon. Jos projektiin osallistuminen olisi ollut kaikille vapaaehtoista, olisi yleinen ilmapiiri projektin aikana ollut todennäköisesti motivoituneempi. Mielestäni on erityisen tärkeää, että jokainen oppisi löytämään oman sisäisen motivaationsa lähteen. (Ruohotie 1998, 42.)

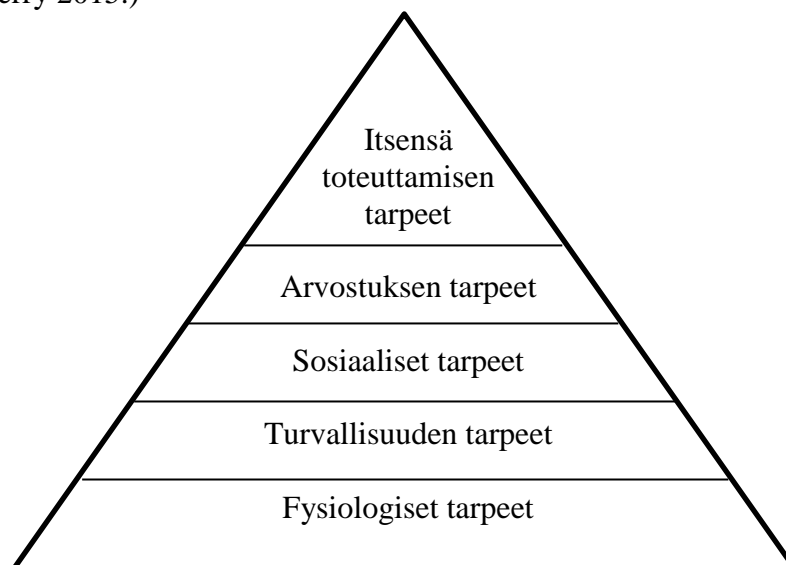
Motivaatiolla nähdään myös yhteys tyytymättömyyteen:

KUVIO 1. Tyytymättömyyden aiheuttamia käyttäytymisongelmia (Ruohotie 1998, 48)

Kuvion mukaan tyytymättömyys johtaa toiminnallisten häiriöiden lisääntymiseen ja saa työn tuloksen heikkenemään. Startterissa oli aistittavissa monenlaista tyytymättömyyttä. Uskon, että nuorten henkilökohtaiset haasteet omassa elämässään loivat tyytymättömyyttä sekä myös ennakkokäsitykset johtamaan toimintaa kohtaan. Osan oli vaikea nähdä yhteisöllisen toiminnan hyötyjä ja he olisivat mieluummin halunneet palata omien yksilötöidensä pariin. Osalla oli puolestaan ongelmia jo arkipäiväisissä asioissa, kuten unirytmien ja ruokailun kanssa, joten on selvää, että osallistuminen minkäänlaiseen toimintaan ei jaksaa kiinnostaa. Muutamien osallistujien suhteen poissaoloja tapahtui usein, joko kesken työpajan poistumista tai kokonaan poisjättäytymistä. Ajoittain osa myös vetäytyi, oli välinpitämättömiä muita kohtaan eikä halunnut osallistua harjoituksiin.

Motivaation syntyä voidaan tarkastella myös tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta. Maslow'n tarvehierarkian mukaan ihminen toimii tarvejärjestelmän mukaan pyrkien ensin tyydyttämään luokittelussa alimmaksi sijoitettuja tarpeita ja siirtyen vasta sitten ylempiin tarpeisiin (Cherry 2015.)

KUVIO 2. Maslow's Needs Hierarchy (mukaillen Cherry 2015.)

Fysiologisiin tarpeisiin kuuluvat esimerkiksi ruoka, vesi ja uni ja näiden tarpeiden tyydyttyminen on edellytys seuraaville tasoille siirryttäessä. Startteri-pajan nuorilla oli selvästi puutteita fysiologisissa tarpeissa, sillä monella unirytmien olivat sekaisin ja ruokailutottumukset huonot. Turvallisuuden tarpeisiin kuuluvat muun muassa turva

fyysiseltä, henkiseltä tai taloudelliselta onnettomuudelta. Turvattomuuden tunne voi aiheuttaa hermostuneisuutta ja stressiä. Monille osallistujille sosiaalisten tilanteiden, esiintymisen tai uusien asioiden pelko saattoi aiheuttaa turvattomuuden tunteita. Sosiaaliset tarpeet puolestaan liittyvät esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunteeseen sekä kiintymykseen. Tarpeiden täytyminen auttaa ryhmässä toimimista. Viimeisimmällä tasolla olevat itsensä toteuttamisen tarpeet koostuvat muun muassa luovuudesta, moraalista, ongelmanratkaisutaidoista, hyväksymisestä sekä ennakkoluulottomuudesta (Cherry 2015.) Havaintojeni mukaan vain pari osallistujista pääsi hetkellisesti tarvehierarkiassa ylimmälle tasolle saakka ja siten motivaatio projektia kohtaan oli myös havaittavissa. Useimpien kanssa monet tarpeet olivat tyydyttämättä ja motivaatiota ei syntynyt.

Osallistumiseen vaikuttaa siis vahvasti motivaation luonne. Motivaation syntyyn puolestaan vaikuttavat useat eri asiat, osa tiedostetusti ja osa tiedostamatta. Siksi onkin haasteellista arvioida nuorten päätöstä osallistua tai olla osallistumatta, sillä kaikki vaikuttavat tekijät eivät ole tiedossani. Yhteenvetona voisin ajatella, että perusasiat kuten Maslown mainitsema fysiologiset sekä turvallisuuden tarpeet ovat ehdottoman tärkeässä osassa nuorten kanssa työskennellessä.

4.1 Sosioemotionaalinen oppiminen

Teatteri-ilmaisun ohjaajan työssä korostuvat sosioemotionaalisen oppimisen periaatteet. Ne osaltaan vaikuttavat yksilön motivaatioon, joten avaan seuraavaksi sosioemotionaalisen oppimisen käsitettä tarkemmin.

Sosioemotionaalinen oppiminen liittyy tunteiden ymmärtämiseen ja hallitsemiseen, positiivisten tavoitteiden asettamiseen sekä niiden saavuttamiseen, empatiakykyyn, hyvien ihmissuhteiden luomiseen sekä vastuulliseen päätöksentekoon. Sosioemotionaaliset taidot nähdään erityisen tärkeänä hyvälle oppilaalle, kansalaiselle tai työntekijälle ja näitä taitoja kehittämällä pystytään välttämään monenlaista riskikäyttäytymistä, kuten esimerkiksi päihteiden käyttöä, syrjäytymistä tai väkivaltaa. (CASEL, Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning 2015.)

CASEL (2015) on jaotellut sosioemotionaalisen oppimisen ydintaidot viiteen osa-alueeseen: itsetietoisuus, itsensä hallitseminen, tietoisuus toisista, sosiaaliset vuorovaikutustaidot sekä vastuullinen päätöksenteko. Itsetietoisuus on kykyä tunnistaa omat tunteensa ja niiden vaikutus omaan käyttäytymiseen. Yhdessä edellä mainittujen kanssa omien vahvuuksien ja rajoitteiden ymmärtäminen luovat pohjan itseluottamukselle. Omien tunteiden, ajatusten ja käyttäytymisen hallitseminen erilaisissa tilanteissa vaatii stressin sekä impulssien hallintaa, kykyä motivoida itseä sekä asettaa henkilökohtaisia tavoitteita. Tietoisuus toisista on kykyä katsoa asioita myös muiden näkökulmasta ja tunnistaa ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja tuki. Hyvien ihmissuhteiden luominen ja säilyttäminen vaatii sosiaalisia vuorovaikutustaitoja eli kykyä kommunikoida selkeästi, kuunnella aktiivisesti, tehdä yhteistyötä, vastustaa negatiivista ryhmäpainetta, neuvotella rakentavasti ja etsiä sekä tarjota apua tarvittaessa. Vastuullinen päätöksenteko puolestaan perustuu kykyyn arvioida niin itsen kuin muihin liittyviä osa-alueita päätöstä tehtäessä. Sosioemotionaalisten taitojen taso on suoraan yhteydessä nuoren valmiuteen olla mukana ryhmätyöprosessissa. Näitä taitoja erityisesti nuoret harjoittelevat Kokkotyö-säätiöllä ja ne korostuivat nimenomaan yhteisötaideprojektimme aikana.

Tunteemme ja suhteemme vaikuttavat siihen kuinka ja mitä opimme niin koulussa, työssä kuin arjessakin. Tunteet vaikuttavat keskittymiseen ja muistamiseen. Kielteiset tunteet estävät oppimisen. Oppiminen tapahtuu aina kontaktissa toiseen ja oikeanlaisilla käyttäytymismalleilla saa opittavasta asiasta eniten irti. Positiivisella, sallivalla asenteella yksilö antaa oppimiselle mahdollisuuden. Tämä vaatii kuitenkin sekä sosioemotionaalisia taitoja että kannustavan oppimisympäristön. (CASEL 2015.) Teatteri-ilmaisun ohjaajan vastuulla on mielestäni positiivisen, luottamuksen ilmapiirin luominen. Erilaisten harjoitteiden avulla teatteri-ilmaisun ohjaaja voi tarjota osallistujille mahdollisuuden päästä harjoittamaan omia sosioemotionaalisia kykyjään. Tärkeää on, että osallistujat työskentelevät niin itsenäisesti kuin ryhmässäkin. Siten taidot kehittyvät monipuolisesti ja itsetuntemus kasvaa.

Starteri-pajan nuorilla oli kaikilla jonkinlaisia puutteita sosioemotionaalisissa taidoissaan, mikä teki ryhmän työskentelystä erityisen haastavaa. Negatiiviset tuntemukset toimintaa kohtaan olivat hallitsevia, mutta niitä ei kuitenkaan osattu tai haluttu purkaa. Omat tunteet olivat monilla niin hallitsevia, ettei koko ryhmän etua osattu ottaa huomioon. Myöskään vuorovaikutusta ryhmäläisten välillä ei juuri tapahtunut eikä toisten mahdollistamaa

vertaistukea hyödynnetty. Päätösten tekeminen prosessin aikana oli vahvasti ohjaajan vastuulla, sillä nuorten vastaus oli useimmiten ”ihan sama” tai ”en tiedä”. Uskon, että teatteri-ilmaisun ohjaajalla on valmiudet lähteä kehittämään nuorten kanssa sosioemotionaalisia taitoja, se vain vaatii paljon aikaa ja myös nuorilta halukkuutta kehittyä. Draamaharjoitteiden avulla sosioemotionaalisia taitoja pystytään harjoittamaan leikin avulla huomaamattakin.

4.3 Ohjaaja, innostaja, veturi

Mielestäni ohjaajan on löydettävä oikeanlainen suhde ryhmäläisiinsä. Projektin alussa minulla oli tavoitteena tarkastella rooliani ohjaajana, millaiseksi se projektin aikana muodostuisi. Kahden tai useamman osapuolen totuutta ja yhteisymmärrystä tavoittelevaa filosofiaa kutsutaan dialogiseksi filosofiaksi. (Hankamäki 2008, 35.) Martin Buber (1993) on tarkastellut ihmisen maailmaa kaksitahoisena ja etenkin ryhmän ohjaajan näkökulmasta pitäisin Buberin esittelemän minä-sinä -suhteen luomista tärkeänä. Buberin mukaan vain minä-sinä-suhde on ihmisten välistä autenttista kohtaamista, kun taas vaihtoehtona on toista esineellistävä, kategorisoiva minä-se -suhde. Ventola (Ventola & Renlund, 2005) selvittää dialogisuuden tapahtuvan kahden tasavertaisen ihmisen kohtaamisessa, jossa kumpikin kuuntelee ja kunnioittaa toista, mielipide-eroista huolimatta. Ventola nostaa esiin myös kunnioittavan kohtaamisen käsitteen, jossa Mezirown (1991) mukaan toteutuvat osallistuminen, sitoutuminen, vastavuoroisuus, vilpittömyys ja rehellisyys, luottamus sekä reflektiivisyys.

Prosessin aikana pyrin olemaan tasavertaisessa asemassa nuorten kanssa, mutta koska yhteisötaideprojekti oli itsessään jo hyvin vieras asia osallistujille, jouduin automaattisesti heidän silmissään hieman kohotettuun rooliin. Osoitin aitoa kiinnostusta nuoria kohtaan, mutta vuorovaikutuksen ja ryhmätilanteiden haasteet nousivat minä-sinä -suhteen muodostumisen esteeksi. En kokenut kunnioittavaa kohtaamista kaikkien osallistujien kesken, sillä sitoutumattomuus projektiin ja vastavuoroisuuden sekä rehellisyyden puute hallitsivat ilmapiiriä. Ryhmänohjaajana on erityisen vaikeaa suhtautua niihin osallistujiin, joiden ei koe kunnioittavan muuta ryhmää tai ohjaajaa. Yhteisötaideprojektimme aikana pyrin siihen, etteivät he epäkunnioittavalla käytöksellään saisi erityishuomiota itselleen. Mietin myös olisiko harjoitteisiin suostuttelua pitänyt vähentää tehden heti alkuun selväksi,

että missä vaiheessa tahansa saa tulla mukaan. Toisaalta joku voi kaivata toisten antaman impulssin, jotta uskaltaa lähteä mukaan. Ehkä näitä keinoja olisi voinut hieman varioida eri kerroilla.

Ventolan (2005, 50) mukaan opettaja tai ohjaaja voi tukea oppimista, mutta oppijalla itsellään on kyky ja vastuu oppimisestaan. Olen tästä samaa mieltä, mutta en voi väittää, etteivät ryhmän kanssa kokemani vaikeudet tuntuisi pieneltä epäonnistumiselta ohjaajana. Tavoitteeni ohjaajana kuitenkin oli saada kaikki innostumaan, mutta se tavoite minulta jäi saavuttamatta.

Mainitsin jo aikaisemmin sosiokulttuurisen innostajan yhtenä tehtävänä olevan mahdollistamisen ja helpottamisen tehtävä. Mielestäni siinä osittain onnistuin, sillä todennäköisesti ilman pyrkimystäni innostaa, lyhytelokuvaa ”Painajainen vanhainkodissa” ei olisi koskaan syntynyt. Tarjosin nuorille ympäristön, jossa heidän oli mahdollista ideoida ja toteuttaa tämä projekti. Nuoret olivat alkuun hieman skeptisiä lyhytelokuvan valmistumisen suhteen, mutta kerta kerran jälkeen saimme materiaalia kasaan, joista lopulta tuli valmis lyhytelokuva. Täysin onnistuneeksi en voi tehtävää myöntää, sillä kaikki eivät kokeneet osallistumista mahdolliseksi. Teemahaastattelussa Veteläinen (2015) mainitsi minun olevan hyvä veturi. Uskon hänen tarkoittaneen sitä, että vastoinkäymisistä huolimatta sain hymyni hyytymättä työn etenemään valmiiksi saakka.

5 YHTEISÖTAIDEPROJEKTI NUORTEN STARTTERIPAJASSA

Sosiokulttuurisen innostamisen projektit voivat olla hyvin erilaisia, sillä niille ei löydy mitään tietynlaista kaavaa kuinka tulisi toimia (Kurki 2000). Kuten jo aikaisemmin mainitsin, myös yhteisötaide- sekä devising-projektit ovat hyvin ainutlaatuisia. Seuraavaksi esittelen opinnäytetyöni käytännön osuuden toteutuksen yhtenä esimerkkinä sosiokulttuurisen innostamisen projekteista.

5.1 Lähtökohdat

Itselleni on ollut heti opinnäytetyötäni suunnitellessa selvää, että haluan tehdä projektin yhteistyössä jonkin sosiaalialan palvelun kanssa. Lisäksi nuoret kohderyhmänä on ollut minulla takaraivossani jo pitkän aikaa. Pienen selvittelyn jälkeen Kokkotyö-säätiö muodostui vaihtoehdoksi, joka kiinnosti minua ja myös sieltä suunnalta oltiin heti innostuneita yhteistyöstä. Taiteellinen ohjaaminen kiinnosti minua myös, joten alun perin suunnittelin ohjaavani valmiin näytelmätekstin nuorisoryhmälle. Vähitellen aloin muuttaa suunnitelmia enemmän devising-muotoiseen eli ryhmälähtöiseen työskentelyyn, sillä tiedot tulevasta ryhmästä olivat vähäisiä. Kuitenkin halusin pitää valmiin lopputuotoksen tuottamisen työpajatyöskentelyn sijaan suunnitelmissa mukana koko ajan.

Sovimme yhteistyöstä Kokkotyö-säätiön kanssa jo kesällä 2014. Ensimmäinen tapaaminen säätiön valmentajien Satu Veteläisen ja Tarja Långlandin kanssa oli marraskuussa 2014 ja silloin sovimme projektin sijoittuvan tammi-helmikuuhun 2015. Sain hyvin vapaat kädet projektin suunnitteluun ja toteutukseen. Alkuperäisessä suunnitelmassa tapaamiskertoja nuorten kanssa oli neljän viikon ajan, kaksi kertaa viikossa eli yhteensä kahdeksan kertaa. Päiviin tuli projektin aikana hieman muutoksia ja lisäsimme loppuun vielä yhden kerran, jotta saisimme projektin varmasti valmiiksi.

Seuraavaksi kerron omista tavoitteistani ja peloistani, mitä minulla projektia aloittaessa oli. Suurimpana tavoitteenani oli innostaa nuoret osallistumaan ja saada heidät tuottamaan aktiivisesti, myös omaehtoisesti materiaalia. Sosiokulttuurisen innostamisen projekteissa on tärkeää, että projekti herättää ja kehittää ihmisten yksilöllisiä vahvuuksia ja kypsyyttä

sekä kykyä toimia yhdessä toisten ihmisten kanssa siten, että toiminnasta muotoutuu kaikille yhteinen projekti. Prosessin aikana opitaan etsimään, jakamaan, työskentelemään ja päättämään ryhmässä, opitaan ratkaisemaan konflikteja dialogin avulla, opitaan yrittämään ryhmässä eli yksinkertaisesti sanottuna opitaan elämään toisten kanssa. (Kurki 2000, 121.) Nämä kaikki vaativat kuitenkin toimivan ryhmäprosessin luomisen, joten tavoitteenani oli muun muassa turvallisen ja rennon ilmapiirin luominen, jolloin työ etenisi ilman stressiä, turhaa nolottelua tai jännittämistä. Pyrkimyksenäni oli todella kuunnella nuoria, käydä luottamuksellisia sekä avoimia keskusteluja koko ryhmän kanssa. Tavoitteenani oli auttaa jokaista löytämään itselleen mielekästä tekemistä ja saada kaikki osaksi lopputeosta. Toivoin myös, että kaikille heräisi omistajuuden tunne projektia kohtaan. Lisäksi halusin löytää hyvän tasapainon oman roolini suhteen nuorten kanssa; ohjaaja vai kaveri? Tärkeänä tavoitteena alusta alkaen oli positiivisen ja kannustavan palautteen antaminen nuorille. Nuorille asettamani tavoite oli heidän sosiaalisten taitojensa kehittäminen.

Vastaavasti suurin pelkoni oli se, että nuoret eivät halua osallistua, en osaa kohdata heitä tai innostaa heitä. Pelkäsin, että dialogia ei synny, koska nuoret ovat pelokkaita tai uhmakkaita minua tai projektia kohtaan. Käytännön asioiden suhteen minua jännitti, että aika loppuu kesken emmekä saa lopputeosta kasaan tai vastaavasti aikaa on liikaa, enkä keksi tarpeeksi tekemistä nuorille. Olin myös epävarma sovittujen käytäntöjen ja aikataulujen suhteen tulisivatko ne pitämään.

Projektin aikana toteutui yhtä lailla sekä tavoitteitani, että pelkojani. Tavoitteistani, kuten myös peloistani merkityksellisimmäksi nousi innostaminen osallistumaan. Koko projektin ajan suurena haasteena oli saada kaikki osallistumaan, enkä siinä täysin onnistunut. Osa ryhmästä oli mukana toiminnassa koko projektin ajan ja osa ei halunnut osallistua lähes ollenkaan. Toiminta ei jakaantunut tasapuolisesti kaikkien osallistujien kesken ja ilmapiiri oli jännittynyt, silloin kun toimintaa vastustavat nuoret olivat paikalla. Vastaavasti silloin, kun he jättivät tulematta paikalle ryhmä toimi rennommin ja dynaamisemmin. Kuitenkin halusin tarjota kaikille aina mahdollisuuden osallistua, vaikka havaitsin muutoksen ryhmän jännitteissä. Niissä nuorissa, jotka halusivat osallistua, näin sosiaalisten taitojen kehitystä ja koin heidän olevan kiinnostuneita lopputeoksen tuottamisesta.

5.2 Projektin kulku

Heti ensimmäisellä tapaamiskerralla esittelin nuorille ajatukseni yhteisötaideprojektista, jossa jokainen saisi vaikuttaa niin tekemiseen kuin lopputulokseenkin. Aloitimme projektin tutustumisleikeillä, jossa kävimme kaikkien nimiä läpi sekä pieniä esittelyjä. Lisäksi tapaamiskerran tavoitteena oli luoda ryhmälle omat säännöt, joita tulevana kertoina pyrimme noudattamaan. Valitsin käyttävämme jokaisen kerran lopuksi purkuun lehdistä valittuja kuvia, jotka liimaisimme suurelle paperille, niin että projektin lopussa yhteinen prosessi on nähtävissä kuvien avulla. Ensimmäisen tapaamiskerran päätteeksi teetin osallistujille nimettömän ennakkokyselyn tuntemuksista tulevaa projektia kohtaan. Ennakkokyselyyn vastanneita oli neljä, kaikki miehiä, joista yksi jätti paperin tyhjäksi, yksi oli projektiin osallistunut päihdetyön aikuisopiskelija ja loput kaksi starttivalmennuksen nuoria. Kyselystä selvisi, että vastaajilla ei ollut ennakkokäsityksiä yhteisötaideprojekteista. Yksi vastaajista oletti, että kyse on askartelusta tai muusta sellaisesta. Toivomuksia tulevalle projektille ei joko osattu muotoilla tai mainittiin yleisesti uudet kokemukset tai, että toiminta pysyisi aikalailla samanlaisena kuin ensimmäisellä kerralla.

Ensimmäisestä tapaamiskerrasta minulle jäi hyvin positiivinen mieli, vaikka nuoria oli paikalla hieman vähemmän kuin luulin. Tulevilla kerroilla nuoria oli kuitenkin useampi, hieman vaihdellen joka kerta. Ensimmäisellä kerralla havaitsin nuorten olevan todella hiljaisia, mutta erikseen kysyttäessä he kuitenkin vastasivat ja kommentoivat. Yllätyin siitä, että kaikki osallistujat olivat miehiä ja aloin pohtimaan erilaisten harjoitteiden soveltuvuutta. Liikeharjoitteita he selvästi arastelivat, mutta halusin kuitenkin heidän tutustuvan myös oman kehonsa hallintaan. Heti ensimmäisen kerran perusteella heräsi kysymys, miten saan innostettua näitä nuoria miehiä. Ilmeisesti kuitenkin starttipajan valmentajan Satu Veteläisen mukaan olin ensimmäisellä kerralla onnistunut tässä hyvin ja hän kertoikin tapaamiskerran päätteeksi yllättyneensä siitä, kuinka hyvin kaikki olivat mukana.

Seuraavan kerran teemana oli kartoittaa ryhmän kiinnostuksen kohteita. Viime kerralla ryhmän sääntöihin valikoitui niin kehon kuin äänenkin lämmittely, joten aloitimme sellaisilla harjoitteilla. Muita pääharjoitteita olivat esimerkiksi tajunnanvirtakirjoitus, mielikuvamatka sekä luottamusharjoitukset. Osallistujia oli tällä kertaa useampia, kolme

uutta miestä ja tunnelmaltaan kerta olikin hyvin erilainen kuin ensimmäinen. Yksi pajalaisista kieltäytyi osallistumasta heti alkumetreillä ja se vaikutti vahvasti myös muiden osallistumiseen. Yksi edellisellä kerralla varsin innokkaasti mukana ollut nuori mies kieltäytyi myös osallistumasta ja ruokatauon jälkeen molemmat olivat poistuneet ilmoittamatta paikalta. Iso osa ajasta kului osallistujien houkutteluun ja innostamisyrityksiin, mikä söi energiaa etenkin minulta, mutta myös varmasti muilta osallistujilta. Pysin tietoisesti peittämään turhautumiseni, jossa ilmeisesti onnistuin, sillä nuorten valmentajan kommentti jälkikäteen oli: ”Sinä se et kyllä helposti säikähdä”. Hän oli myös työtavoista innoissaan, sillä sellaista nuoret kuulemma juuri tarvitsevat: hitusen heittäytymistä. Oman havaintoni mukaan työtavat vaikuttivat toimivilta niiden osalta, jotka halusivat osallistua. Jo tämän toisen tapaamiskerran päätteeksi aloin olla sitä mieltä, että lopputuloksesta ei tehdä vahvaa live-tilannetta, jossa nuorten tulisi ”esiintyä”. Jo pelkkä keskustelu ryhmän kesken vaikutti monille haasteelliselta.

Kolmannella kerralla osallistujissa oli muutamia aikaisemmillä kerroilla mukana olleista ja uutena ryhmän ainut nainen. Tällä kerralla tarkastelimme erilaisia mietelauseita ja muodostimme ryhmän oman mietelauseen: ”Luota itseesi, elämä on tässä ja nyt”. Käsittelimme tätä lausetta pidemmälle miettien esimerkiksi erilaisia haasteita tai apuja, mitä mietelauseen tavoitteen saavuttamisesta tulee mieleen. Saimme kerättyä paljon materiaalia ja keskustelua heräsi, vaikkakin yksi kieltäytyi jälleen osallistumasta ja yksi lähti ruokatauon jälkeen kokonaan pois. Pohdimme jo Veteläisen kanssa tulisiko heille keksiä jotain muuta tekemistä, mutta päätin kuitenkin yrittää vielä innostaa heitä, vaikkakin tunsin keinojen olevan jo vähissä. Kaikilta olin kuitenkin nähnyt jo hetkiä, jolloin he ovat osallistuneet, joten sen takia en halunnut luovuttaa heidän suhteen. Pohdin myös sitä, että täytyykö minun saada heidät osallistumaan? Onko se minun vikani, jos he eivät osallistu ja mitä voin oikeastaan tehdä, jos en kysyessäkään saa vastausta siihen, miksi he eivät halua osallistua? Mielestäni aikuista ihmistä ei kuitenkaan voi pakottaa.

Neljännellä kerralla mukana oli Stratteri-pajan valmentajan ja aikuisopiskelijan lisäksi vain yksi nuori. Olin aikaisemmalla kerralla pyytänyt nuoria kirjoittamaan paperille tajunnanvirtana omia kiinnostuksen kohteita ja vastauksissa toistui useaan kertaan tekniikka. Ajattelin tarjota nuorille ideaa oman videon kuvaamisesta. Olin valinnut aktivointimateriaaliksi erilaisia lyhytelokuvapätkiä, jotka katsoimme ja keskustelimme mikä videoissa oli hyvää tai huonoa ja mikä niissä oli kiinnostavaa. Tällä kertaa mukana

olleen nuoren oli selkeästi helpompi osallistua keskusteluun kuin muiden nuorten läsnä ollessa ja hän kommentoikin videoita kokonaisiin lausein, mitä ei aikaisemmin ollut tapahtunut. Hänen vastauksensa oli kuitenkin tiukka ”ei”, kun kysyin halukkuutta kokeilla itse videoiden kuvaamista.

Viidennellä kerralla sisältö oli sama kuin edellisellä, sillä paikalla olleista nuorista kukaan ei ollut vielä nähnyt lyhytelokuvapätkiä. Päivä yllätti minut todella positiivisesti, sillä työskentely oli hyvin sujuvaa ja ilmapiiri oli rento. Tälle oli kuitenkin melko selkeä selitys, sillä vastahakoisimmat nuoret eivät olleet paikalla ja kaikki osallistuivat tasapuolisesti. Tähän kertaan osallistui nuorista kaksi miestä ja yksi nainen. Videoiden katselun lisäksi kokeilimme myös pienien videopätkien kuvaamista omilla kännykkäkameroilla. Lopuksi aloimme myös ideoida oman videon toteuttamista, sillä tällä kerralla mukana olleista kaikki olivat siitä kiinnostuneita. Videon ideoinnista tulikin hyvin lennokas keskustelu ja videon sisältö alkoi muotoutua todella mielikuvitukseksikaaksi ja absurdiksi, siksi nuoret varmaan halusivat nähdä sen toteutettuna. Nuoret kertoivatkin tämän kerran olleen mielekäs ja odottavansa seuraavaa kertaa. Tällä kertaa innostaminen selvästi onnistui, sillä osallistujat olivat vastaanottavaisia.

Kuudennella kerralla nuoria oli paikalla kuusi, joista yksi lähti ilmoittamatta ruokataulun aikana ja yksi kesken toiminnan kerrottuaan sen olevan hänen mielestään lapsellista. Jatkoimme videosuunnitelmamme parissa esiteltyämme ensin kolmelle osallistujalle tilanteen, sillä he eivät edellisellä kerralla olleet paikalla. He eivät innostuneet suunnitelmasta eivätkä varsinaisesti halunneet osallistua toimintaan. Näistä kaksi oli kesken päivän poistuneita, kolmas kuitenkin jäi ja oli toiminnassa mukana paremmin kuin millään aikaisemmalla kerralla. Hän oli parityöskentelyn aikana parilleen todella kannustava ja pitkin päivää jututti muita ja oli läsnä kaikessa. Hän yllätti minut täysin, sillä aikaisemmilla kerroilla hän ei ollut tullut harjoitteisiin mukaan ja oli lähtenyt kesken päivän pois useamman kerran. Valitettavasti sama into ei hänellä jatkunut enää seuraavilla kerroilla, mutta oli selkeästi nähtävissä, että tällä kertaa hänellä oli hyvä päivä ja, että hän kyllä pystyy osallistumaan, kun niin vain päättää. Tämän tapaamiskerran aikana saimme kerättyä ja valmistettua erilaisista materiaaleista hahmoja tulevaa videotamme varten, lopuksi suunnittelimme videon juonen pala palalta aikajanalle. Nuoret kertoivat sen olleen päivän paras harjoite ja sen aikana nauroimme paljon ja kaikki erikoisimmatkin ideat hyväksyttiin elokuvan aikajanalle.

Seitsemännen kerran alussa mukana olivat kaksi videon teosta motivoituneinta poikaa ja lisäksi paikalle tuli reilusti myöhässä kaksi muuta, mutta he myös lähtivät muita aikaisemmin pois. Tarkoituksenani oli joko tapaamiskerran alussa tai lopussa keskustella nuorten kanssa toistuvista poissaoloista ja sen vaikutuksista ryhmään, mutta koska asianomaiset eivät olleet paikalla silloin, jäi keskustelu pitämättä. Tapaamiskerran aikana saimme kuvattua suurimman osan elokuvan kohtauksista ja päätimme, että tulemme äänittämään hahmoille puhetta tulevalla kerralla. Ryhmä tarvitsi paljon ohjeistusta ja käskyjä, mitä tehdä seuraavaksi. Erikseen pyytämällä kaikki kävivät välillä kuvaamassa kameralla ja laittoivat myös hahmoja ja esineistöä paikalleen kohtausta varten. Prosessin aikana ryhmäläiset eivät ole juurikaan jutelleet keskenään, edes tauoilla. Kaikki vuorovaikutus tapahtui joko minun, Starteri-pajan valmentajan tai projektissa mukana olleen aikuisopiskelijan välityksellä. Olen iloinen siitä, että kaikki ovat kuitenkin projektin aikana nauraneet yhdessä moneen kertaan, sillä sekin on jo iso askel.

Kahdeksannella eli toiseksi viimeisellä kerralla, sillä päätimme lisätä vielä yhden kerran, jakaannuimme ryhmässä puoliksi ja osa alkoi editoida tietokoneella jo olemassa olevaa kuvamateriaalia ja osa puolestaan kuvasi puuttuvat kohtaukset videokameralla. Ajan säästämiseksi sovimme, että minä editoin uudet kuvapätkät jo editoituun elokuvan alkuosaan sopiviksi ensi kertaa varten. Myös äänittäminen täytyi jättää ensi kertaan. Lopuksi äänestimme myös elokuvan nimestä, joksi valikoitui ”Painajainen vanhainkodissa” ja päätimme pitää seuraavalla kerralla pienimuotoisen elokuvanjulkistamistilaisuuden. Työ eteni sujuvasti ja tärkein tavoite päivälle olikin saada kaikki videomateriaali kasaan.

Viimeisellä kerralla alussa olivat paikalla melkein kaikki projektiin osallistuneista. Alkulämmittelyihin osallistuminen oli jo sen verran nahkeaa, että päätin puhutella osallistujia hieman. Kannustin ryhmätyöhön ja varsinkin viimeisen kerran kunniaksi kannustin kaikkia aktivoitumaan ja olemaan täysillä mukana. Muistutin siitä, että oma toiminta vaikuttaa aina myös muihin ja olemalla läsnä kunnioitetaan toisia. Kaikki hyväksyivät sen mitä puhuin, eikä tullut vastalauseita. Tästä lähdimme koko ryhmänä äänittämään jo ennalta suunniteltuja repliikkejä videota varten. Ruokataukoon mennessä äänet saatiin valmiiksi ja tauolla liitin ne videoon. Tauon jälkeen siirryimme yhteen Kokkotyö-säätiön kokoustilastoista, jossa videon julkistamistilaisuus oli tarkoitus pitää. Tilaisuuteen oli järjestetty pientä syötävää ja paikalle kutsuttiin Kokkotyö-säätiön

henkilökuntaa. Mielestäni oli erityisen tärkeää pitää erillinen tilaisuus, jossa esittelimme aikaansaamamme työn. Saimme katsojilta positiivista palautetta, mikä oli mielestäni tärkeää nuorille kuulla. Valitettavasti vain neljä projektiin osallistuneista nuorista oli tilaisuudessa paikalla. Tilaisuuden jälkeen kävimme läpi joka kerran päätteeksi työstettyä kuva-kollaasia ja annoin kannustavaa palautetta nuorille. Nuorilla oli mahdollisuus antaa sanallista palautetta ja lopuksi he täyttivät kirjallisen loppukyselyn projektista.

5.3 Kolme näkökulmaa projektiin

Seuraavaksi pyrin tarkastelemaan projektia kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen on oma näkökulmani projektista sen ohjaajana. Toinen on nuorista tekemieni havaintojen sekä teettämistäni kyselyistä tehtyjen tulkintojen perusteella arvioitu nuoren näkökulma sekä viimeisenä valmentajan näkökulma tekemäni haastattelun perusteella. Nuoren näkökulma on projektia ajatellen hyvin suppea, sillä kaikki osallistujista eivät täyttäneet molempia kyselyitä tai kumpaakaan. En myöskään missään vaiheessa saanut nuorilta itseltään palautetta siitä, minkä takia he eivät halunneet osallistua tai halusivat lähteä kesken kaiken pois. Muodostetut näkökulmat perustuvat siis pitkälti omaan tulkintaani. Valmentajan näkökulmaa selventävä teemahaastattelu on toteutettu projektin loppuvaiheessa Satu Veteläisen sekä Tarja Låglandin kanssa.

5.3.1 Ohjaajan näkökulma

Olen miettinyt paljon oliko työtavan valinta oikea nuorten työvalmennusyhteisöön. Pidän tärkeänä sitä, että nuoret saivat itse luoda teoksen sisällön ja saimme valmiin lopputuotteen. Se oli varmasti haastavaa ja vaati nuorilta paljon, mutta mielestäni välillä on hyvä hieman haastaakin. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan osallistuneet toimintaan ja hidastivat työn etenemistä ja uskoisin myös, että he häiritsivät muiden osallistumista ja söivät energiaa kaikilta. Uskon, että ryhmä vaikutti päätöksiini ohjaajana ja muutin suunnitelmiani ”hankalan” ryhmän takia.

Toive valmiista lopputuloksesta oli niin suuri, että annoin sen vaikuttaa liikaa prosessin kulkuun. Jälkikäteen ajateltuna toivon, että olisin hieman kauemmin vielä yrittänyt löytää

todella ryhmää kiinnostavan aiheen ja työtavan, jotta vielä useampi nuorista olisi halunnut osallistua toimintaan. Lopputulos on toki nuorten ideoista koostunut, mutta se ei kerro heidän maailmastaan. Toisaalta hyvin absurdin tarinan kehittäminen oli useiden mielestä hauskaa ja ehkä hieman paineettomampaa kuin, jos olisimme käsitelleet jotain heitä koskevaa ongelmaa. Tärkeintä kuitenkin oli saada nuoret osallistumaan ja heittäytymään ryhmätyöhön sekä saada työn tulokset esille.

Haasteena kunnollisen ryhmäprosessin syntymiselle oli se, että ryhmän jäsenet olivat eri päivinä paikalla ja poissaoloja oli myös paljon. Aikaa projektille oli jo alun alkaenkin melko vähän, joten olisi ollut erityisen tärkeää, että kaikki olisivat olleet joka kerralla läsnä. Kaikki eivät osallistuneet yhteiseen tutkimukseen yhtä monena kertana, joten on hyvin ymmärrettävää, että osallistuminen kesken työn on hankalaa. Luulen, että toiminnan sisällöt ja työn vaiheet eivät olleet kaikille yhtä selviä. Varsinaista flow-tilaa emme prosessin aikana saavuttaneet, sillä joka kerta täytyi selventää poissaolleille mitä olemme aikaisemmin tehneet ja työ täytyi aloittaa aina uudelleen.

Ohjaajana koin työskentelyn usein hyvin raskaaksi ja uuvuttavaksi, sillä jatkuvat innostamisyriytykset veivät paljon energiaa. En kuitenkaan usko, että kaikki työ olisi ollut turhaa, sillä selvästi osallistujilla on lähtenyt erilaisia ajatusketjuja liikkeelle. Joskus jopa niinkin voimakkaita, että on täytynyt poistua paikalta. Harmillista on se, etteivät syyt koskaan kantautuneet minulle saakka. Toiveeni tietenkin on, että nuoret ovat tehneet jonkinlaista itsereflektiota omaa toimintaansa kohtaan.

Koin erittäin tärkeänä sen, että olin itse aidosti läsnä olevana paikalla. Jos nuori valitsee olla tulematta, tilanne ei ole enää ohjaajan käsissä. Koin myös, että monella näistä nuorista oli suuria esteitä osallistumista ja sosiaalisia tilanteita kohtaan, joten teatteri-ilmaisun ohjaajan taidot eivät mielestäni yksistään riittäneet asioiden selvittämiseen. Vastuu siirtyy mielestäni tällöin selkeämmin sosiaalialan puolelle, jotta nuoren perusasiat saadaan kuntoon ja mahdollistetaan siten projektiin osallistuminen. Palaan tähän uudestaan pohdinta osiossa.

5.3.2 Nuoren näkökulma

”Oli ihan ok, vaikka onhan tää tosi kummallista” (Työpäiväkirja 2015). Tämä oli yhden osallistujan kommentti ensimmäisen tapaamiskerran jälkeen. Kyseinen osallistuja oli koko prosessin ajan mukana ja reipastui kerta toisensa jälkeen. Hänen sopimustaan Kokkotyö-säätiöllä jopa pidennettiin, osaltaan myös siksi, että hän saisi olla projektissa mukana loppuun asti.

Nuorille yhteisötaideprojektiin osallistuminen oli aivan uudenlainen kokemus. Ennakkokyselyn mukaan kaikkia vastanneita jännitti projektiin osallistuminen. Yhdessä vastauksessa oli tarkennettuna, että esiintyminen ja sosiaaliset tilanteet jännittävät. Kyselyyn vastanneista kuitenkin kaksi kirjoitti tavoitteekseen olevansa mukana toiminnassa ja kahdessa kyselyssä tavoitekohta oli jätetty tyhjäksi. Myös projektin lopputulokseen liittyviä toiveita kysyttäessä esiintyi kaksi tyhjää kohtaa, yhdessä toivottiin samanlaisia asioita kuin ensimmäisellä tapaamiskerralla ja yhdessä toivottiin kaikilla olevan hyvä mieli. Uskon, että tähän kysymykseen vastaaminen oli haastavaa, sillä aikaisempia kokemuksia vastaavanlaisista projekteista ei ollut. Osallistujien on voinut olla vaikea hahmottaa eri mahdollisuuksia lopputulokseksi. Jälkikäteen ajateltuna monivalintakysely olisi tässä tapauksessa voinut olla toimivampi ratkaisu kuin avokysymykset.

Loppukyselyyn vastasi neljä miestä ja yksi nainen. Vastaajista kolme on täyttänyt myös ennakkokyselyn ja yksi vastanneista on päihdetyön aikuisopiskelija. Loppukyselyssä pyysin vastaajia pohtimaan mitkä asiat olivat projektin aikana itselle mieluisimpia ja mitkä asiat olisivat puolestaan voineet olla toisin. Vastaajien tuli miettiä, mitä he olivat oppineet projektin aikana ja olivatko heidän käsityksensä yhteisötaideprojekteista muuttuneet. Lisäksi kysyin haluaisivatko he osallistua vastaavanlaiseen projektiin uudelleen ja miksi.

Vastanneista kaksi mainitsivat elokuvan teon olleen itselleen mieluisinta, yksi ei pitänyt mitään mieluisana, yksi puolestaan piti kaikkia uusia ulottuvuuksia sekä hyvää, kannustavaa ilmapiiriä mukavimpana ja yksi vastasi voimistelun, venyttelyn ja musiikin olleen mieluisinta. Voimistelu ja venyttely ei kuitenkaan ollut kaikkien mielestä mukavaa, sillä kaksi vastanneista olisivat jättäneet aamujummat ja lämmittelyt kokonaan pois. Yhdelle vastaajista oli ihan sama, mikä olisi ollut toisin ja yksi harmitteli sitä, kun kaikki

eivät halunneet olla mukana. Kyselyyn vastanneista yksi kertoi oppineensa hieman, miten lyhytelokuvaa tehdään, kaksi eivät kokeneet oppineensa mitään, yhdelle puolestaan kaikki oli uutta ja yksi kertoi oppineensa heittäytymistä uusiin juttuihin. Vastanneista kaikkien paitsi yhden käsitys yhteisötaideprojekteista oli edes hieman muuttunut. Yhdelle elokuvan tekeminen oli sellaista, jota hän ei ollut osannut odottaa. Vastaavanlaiseen projektiin osallistuminen kiinnosti kolmea vastaajaa, yksi kuitenkin mainitsi sen riippuvan monesta asiasta ja kaksi olivat selkeämmin sillä linjalla, että eivät halua osallistua.

Kyselyistäkin nousee esille, että nuorten näkökulmat projektia kohtaan ovat hyvin erilaisia. Osallistumisen taso eri nuorten välillä vaihteli suuresti ja on vaikea arvioida, mikä oli kenenkin kohdalla osallistumasta kieltäytymisen taustalla. Oman havaintoni mukaan osallistujista kaksi nuorta sekä aikuisopiskelija ja Starteri-pajan valmentaja olivat mukana parhaansa mukaan koko projektin ajan. Loput viisi olivat hyvin vaihtelevasti paikalla ja olivat vastahakoisia osallistumisen suhteen.

Ruhotien (1998) mukaan tavoitteen asetteluun ja halukkuuteen osallistua oppimista tai ponnisteluja vaativiin tehtäviin liittyy useita yksilöllisiä tekijöitä. Saavutusorientaatioiksi nimettyjä tekijöitä ovat esimerkiksi yksilölliset suoritustarpeet sekä epäonnistumisesta aiheutuvat pelot, sisäiset tai ulkoiset tavoitteet sekä tavoitteiden suorittamiseen liittyvät tulevaisuuden ajankäyttösuunnitelmat. Itseen kohdistuvat orientaatiot eli minäkäsitys, omanarvontunto ja tehokkuuskokemukset vaikuttavat arvojen, asenteiden ja mielenkiinnon kohteiden ohella tavoitteiden valintaan ja motivaatioon. Starteri-pajan nuorilla on jokaisella omat taustansa, joita en kaikista osallistuneista tiedä. Selkeästi aikaisemmat kokemukset vaikuttavat tavoitteidenasetteluun sekä motivaatioon osallistua.

Ryhmätilanteessa myös muiden läsnäololla on merkitys, varsinkin ryhmässä, jossa on kokemuksia esimerkiksi koulukiusaamisesta. Ruhotien (1998) mukaan toisiin kohdistuvat orientaatiot vaikuttavat jokaisen osallistujan kohdalla yksilöllisesti tahtoon toimia. Jokainen suhtautuu erilaisiin ihmisiin ja tilanteisiin eri tavoin, samoin muiden ihmisten vaikutukset omaan päätöksentekoon vaihtelevat. Joidenkin voi olla vaikea rentoutua ja olla oma itsensä ryhmässä tai pysyä omassa mielipiteessään. Projektimme aikana yhden osallistujan vastahakoisuus vaikutti heti negatiivisesti myös muiden osallistumiseen. Ilmapiiri muuttui tällöin jännittyneeksi ja yleinen osallistumisen taso heikkeni. Klassinen koe ryhmäpaineesta on Aschin janakoe, jonka perusteella joka kymmenes koehenkilöistä

taipuu ryhmäpaineeseen ja antaa selkeän väärän vastauksen. Kolmannes koehenkilöistä mukautuu muihin vähintään kerran, joten todistetusti ryhmän tuomat paineet ovat suuria. (Ahokas ym. 2008, 94.)

Lisäksi tahtoon vaikuttavat vielä jokaisen henkilökohtaiset tyyli. Usein ne ovat tahdosta riippuvia esimerkiksi oma päätös siitä, kuinka pinnallisesti tai syvällisesti haluaa käsiteltävään asiaan paneutua. (Ruohotie 1998, 44–45.) Tästä mainitsen esimerkkinä yhden osallistujan, jonka kanssa täytyi jokaisena kertana neuvotella osallistumisesta ja joka joko myöhästyi tai oli poissa lukuisia kertoja. Hän ei Starterri-pajan valmentajan mukaan ole kiinnostunut oikein muustakaan työstä Kokkotyö-säätiöllä. Hänellä voi olla yleisesti tyylinä osallistua vain pinnallisesti. Toinen osallistuja puolestaan on etukäteen päättänyt olla toiminnassa mukana ja käyttäytyy päätöksensä mukaisesti.

5.3.3 Starterri-pajan valmentajan näkökulma

Meillä on ollu joka kerta jotain uutta ja erilaista ja monia aisteja herättävää toimintaa. Se on monella tapaa tukenut semmosta itsensä tuntemista ja oppimista. (Veteläinen 2015).

Seuraavaksi tarkastelen starttivalmennustyöpajan ohjaajan näkökulmaa teemahaastattelun ja prosessin aikana käytyjen keskustelujen avulla.

Haastattelussa Starterri-pajan valmentaja Satu Veteläinen kertoo pitävänsä luovien menetelmien käyttöä hyvänä. Aikaisemmin heillä on ollut ryhmäpäivien sisältönä esimerkiksi voimaannuttavaa maalaamista, teatterikäyntejä, draamatyöpajoja ja taidenäyttelyn valmistamista. Starterri-pajan työverstaalle on hankittu myös bändinurkkaus, jotta musisointikin onnistuu. Veteläinen on kokenut myös aikaisempaan vuonna teatteri-ilmaisun läsnäolon ryhmässä hyvänä. Tuolloin opiskelija on ollut Starterri-pajassa mukana viisi viikkoa ja vetänyt joka päivä pienen harjoitteen nuorille. Veteläisen ja yksilövalmentaja Lågländin mukaan nuoret tottuivat pidemmässä ajassa teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijan läsnäoloon ja uskalsivat heittäytyä paremmin. He mainitsevat myös tässä ryhmässä olleen enemmän tyttöjä kuin tämän kevään ryhmässä. Lågländ näkee tyttöjen ehkä innostuvan hieman helpommin draamatyöskentelystä ja pojat saattavat pitää sitä enemmän lapsellisena toimintana. (Veteläinen & Lågländ 2015.)

Yleisesti Veteläinen (2015) näkee tilanteen mahtavana, että on olemassa Startteri-ryhmä, joille voi tarjota mahdollisuuden osallistua yhteisötaideprojektiin. Hän näkee projektin hyödyllisenä nuorille laittaen ajatuksia liikkeelle. Nuori joutuu rikkomaan rajojaan, osallistua ryhmän tekemiseen ja haastamaan itsensä. Hän kertoo Startteri-pajassa muutenkin harjoiteltavan esillä olemista ja oman mielipiteen ilmaisua, joten projekti on ollut myös hyvä keino harjoittaa näitä taitoja.

Haastattelussa Veteläinen (2015) mainitsee nähneensä suurta edistystä niiden nuorten osalta, jotka ovat aktiivisesti olleet projektissa mukana. Esimerkiksi jo sekin, kun nuori hymyilee ja nauraa, uskaltaa sanoa oman mielipiteensä ja olla oma itsensä edes hetken päivästä. Leikin avulla ja hausalla tavalla onnistutaan poistamaan jännitystä ja vähitellen kuljetaan kohti vahvempaa itseluottamusta. Veteläisen mukaan pienetkin muruset ovat tärkeitä. Toisaalta niiden nuorten, jotka ovat olleet vastahakoisia toimintaa kohtaan, kohdalla Veteläinen pohtii miltä se jatkuva maanittelu mahtaa nuoresta tuntua. Tähän hän ei osaa vastata, vaan toteaa, että usein tällaiset nuoret eivät oikein halua osallistua mihinkään muuhunkaan. Veteläinen näkee myös nuoren asenteet joskus ongelmallisina. Ennalta tehty päätös olla osallistumatta tekee motivoimisen erityisen vaikeaksi.

Startteri-pajan normaaliin työskentelyyn verrattuna Veteläinen (2015) näkee yhteisötaideprojektin haastavampana. Normaalina työpäivänä nuori saa keskittyä enemmän itsenäiseen tekemiseen kun taas projektissa on todella paljon ryhmätyöskentelyä. Joidenkin osallistujien kohdalla hän näkee toiminnan olleen ehkä liiankin haastavaa, mutta jotkut ovat siitä hyötyneet paljon. Olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että tällaisen tilanteen arviointi on hyvin vaikeaa.

Veteläinen ja Lågland (2015) näkevät molemmat yhteisötaideprojektin etuna valmiin lopputuloksen tavoittelun, että annetaan jokin päämäärä, jota kohti lähdetään kulkemaan. Kokkotyö-säätiön nuorilta usein puuttuu omasta elämästään päämäärä ja tällaisessa projektissa saadaan kokemus siitä, että pienistä askeleista tulee valmis. Haastateltavat vertailevat projektin aikana tehtävää työn kertaamista ja purkua nuoren valmennukseenkin. Samalla tavoin käydään läpi mitä kaikkea on tehty ja mitä olisi vielä tulossa, se on haastateltavien mukaan nuorelle hyvin tärkeää.

Tulkintani mukaan haastatteleman Kokkotyö-säätiön työntekijät näkevät yhteisötaideprojektin pääasiassa positiivisena. Koemme innostamisen haasteet hyvin samankaltaisina niin yhteisötaideprojektin kuin nuortenvalmennuksen arkipäivänkin suhteen. Jokainen nuori on erilainen ja toiset asiat sopivat joille kuille paremmin kuin toisille.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni käytännön osuus oli samanaikaisesti hyvin haastava, mutta myös antoisa. Ennen kaikkea se oli tärkeä oppimiskokemus itselleni teatteri-ilmaisun ohjaajana sekä yhteisöllisen työn tekijänä. Omat kykyni ohjaajana, ryhmäprosessien sekä kokonaisuuksien hahmottajana ovat vahvistuneet ja koen saaneeni merkittävästi lisää itsevarmuutta ja luottamusta käyttämiäni työtapoja kohtaan. Teatteri-ilmaisun ohjaajan työ on innostamista ja innostamisella on omat haasteensa. Luvussa 6.2 palaan vielä pohtimaan onnistuneen yhteisötaideprojektin aineksia ja siten innostamisen edellytyksiä. Sitä ennen avaan vielä moniammatillisen yhteistyön käsitettä, sillä se on juuri sellaista työtä, johon haluan jatkossakin teatteri-ilmaisun ohjaajana sijoittua.

6.1 Hyppysellinen moniammatillisuutta

Kontio (2010, 6, 8) kuvaa moniammatillisessa yhteistyössä olevan kyse joukosta ammattihenkilöitä, joilla on erilaisia osaamisia ja valtuuksia suorittaa tiettyjä tehtäviä. Työn tekijöiltä edellytetään vastuunottoa, selkeää käsitystä omasta tehtävästä, toisten asiantuntijuuden kunnioittamista, kuuntelu- ja ilmaisutaitoja sekä kokonaisuuksien ymmärtämistä. Mielestäni Kokkotyö-säätiöltä löytyy kaikki nämä edellytykset. Yhteistyömme oli varsin lyhytkestoinen, joten täysin selvää toimintamallia ei vielä ehtinyt muodostua. Projektissamme minun erikoisosaamiseni, jonka yhteisöön toin, oli luovien menetelmien käyttö. Sain vapaat kädet toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, mikä toimi hyvin, mutta toiminnan kehittämistä ajatellen lisäisin vielä kommunikaatiota eri tahojen välillä.

Kontio (2010, 22) kuvaileekin moniammatillisen yhteistyön tekemisen edellyttävän yhdessä oppimista. Projektiamme ajatellen olisimme voineet lisätä yhteisiä suunnitteluhetkiä minun ja Starteri-pajan valmentajan kanssa. Niissä olisimme voineet käydä yhdessä läpi minkä uskoisimme toimivan parhaiten juuri kyseisten nuorten kanssa, purkaa edellinen kerta ja ideoida hieman seuraavaa. Pienessä mittakaavassa tätä toki teimmekin, mutta ehkä vielä tietoisemmin asioiden läpikäynti olisi voinut tarjota uusia ratkaisuja. Verkostomaisen toiminnan avulla toimijoille mahdollistetaan keskittyminen

omaan ydinosaamiseensa ja samalla hyödynnetään toisten osaamista omaksi ja kaikkien yhteiseksi hyödyksi (Soanjärvi 2008, 155). Mielestäni työnkuvat projektin aikana jakaantuivat selkeästi eikä energiaa niiden suhteen mennyt hukkaan. Perusteellisemman suunnittelun ja tilanteen alkukartoituksen avulla olisimme ehkä saaneet projektin vastaamaan parhaiten nuorten tarpeita niin, että he saisivat siitä suurimman hyödyn.

Moniammatillisessa yhteistyössä korostuvat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset sekä verkostojen huomioiminen. Lähtökohtana pidetään asiakasta, jonka kokonaisvaltaiseen huomiointiin pyritään. (Kontio 2010, 9.) Projektissamme näkökulmamme sekä tavoitteemme olivat hyvin samankaltaiset starttivalmennuksen tavoitteiden suhteen. Siksi työtapaa tuntui hyvältä ja toimivalta. Jokaista nuorta työtapaa ei kuitenkaan positiivisella tavalla tavoittanut, joten tämän ratkaisemiseksi tulisi tehdä vielä enemmän työtä.

Kulttuurisella nuorisotyöllä on omat etunsa, kuten Ruotsalainen (2008, 173) mainitsee. Hänen mukaansa tekemällä oppimisen avulla voidaan harjoittaa tärkeitä taitoja, mutta ymmärryksen syvenemiseksi ne eivät yksistään riitä. Käsillä tekemisen lisäksi nuorten täytyisi samalla ajatella ja pohtia. Teatteri-ilmaisun ohjaaja voi mielestäni tuoda yhteisöön valmiudet käsitellä asioita laaja-alaisesti. Työ perustuu toimintaan, mutta sitä jatkuvasti puretaan ja siten yksilön taidot kehittyvät monipuolisesti. Uskon, että yhteisötaideprojektimme aikana nuoret kokivat monia erilaisia tunteita onnistumisesta turhautumiseen. Mielestäni tunteiden herääminen on tärkeää yksilön kehitykselle. Tunteita kokemalla on mahdollista myös löytää keinoja, kuinka niitä itse parhaiten hallitsee.

Timonen ja Törmi (2009) pohtivat taiteen kutsumista apuun aina yhteiskunnan kriisitilanteissa, kuten silloin, kun nuoret voivat ”pahoin”. He kuitenkin korostavat, ettei taide yksistään pysty tekemään nopeita muutoksia. Taiteen avulla on kuitenkin mahdollista lisätä hyvinvointia ja nimenomaan moniammatillisessa kentässä. Mielestäni taide tulisi muistaa toiminnan osana jatkuvasti, eikä vasta silloin, kun huomataan jonkin asian olevan todella huonosti.

Yhteisötaideprojekti nuorten työvalmennusyhteisössä oli mielestäni sellaisenaankin hyvä kokemus moniammatillisesta yhteistyöstä. Mikä tärkeintä, se on hyvin kehityskelpoinen

malli jatkoa varten. Muutamilla muutoksilla toiminnasta saataisiin entistä sujuvampaa. Seuraavassa luvussa pohdin, kuinka projektimme olisi voinut olla vielä toimivampi.

6.3 Aineksia onnistuneeseen yhteisötaideprojektiin

On selvää, että mitään täydellistä kaavaa onnistuneelle yhteisötaideprojektille ei ole, mutta haluan nostaa vielä esille sellaisia asioita, joita olen oman kokemukseni jälkeen jäänyt pohtimaan. Osa niistä on sellaisia, jotka koen onnistuneen projektissamme ja osa puolestaan sellaisia, jotka olen kokenut haasteellisena ja pohdin vaihtoehtoisia ratkaisuja, kuinka olisin voinut toimia toisin.

Ventola (2005, 53) toteaa, että draamatyöskentely ei lähde ihmisen rikkinäisyyden korostamisesta, vaan se painottaa ihmisen eheyttä. Rikkinäisyydessäkin on mahdollista toimia omien voimavarojensa mukaisesti. Mielestäni tämä toteutui hyvin projektimme aikana. Emme missään vaiheessa nostaneet esille syitä, miksi kukin nuori on starttivalmennuksessa eikä esimerkiksi opiskelemissa. Emme käyneet läpi kenenkään henkilökohtaisen elämän haasteita vaan keskityimme jatkuvasti tulevaan. Jokainen sai osallistua päivään sillä energialla, joka tuntui itselle parhaalta. Ventolan huomio on mielestäni tärkeä lähtökohta yhteisöjen parissa työskentelyyn.

Mainitsin jo aikaisemmin ajatuksen siitä, että teatteri-ilmaisun ohjaaja ikään kuin soluttautuisi yhteisöön jo ennen varsinaisen projektin alkamista. Se olisi voinut olla toimiva ratkaisu tämänkin projektin suhteen. Osallistujanuoret olisivat tottuneet uuden ihmisen läsnäoloon pienemmissä määrin kerrallaan, jolloin jännitys projektia aloitettaessa ei olisi niin suuri. Myös käytettävät työtavat olisivat tulleet tutummaksi ilman painetta mahdollisen materiaalin kartuttamisesta. Olisin myös itse oppinut tuntemaan yhteisön paremmin, mikä olisi todennäköisesti vaikuttanut projektin suunnittelutyöhön.

Yhteisötaideprojektin toteutukseen olisi hyvä olla reilusti aikaa. Viisi viikkoa tuntui yllättävän lyhyeltä ajalta, varsinkin kun osallistujat olivat niin hajanaisesti paikalla. Yhteisötaideprojekti vaatii osallistujiltaan sitoutumista, jotta se toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Tapaamiskertoja olisi voinut olla viikossa useampiakin, jotta oikeanlainen työväre olisi pysynyt yllä. Kerrat alkoivat soljua nopeasti ohi, mikä loi

paineita lopputuotoksen suhteen. Prosessi vaatii niin ohjaajalta kuin osallistujiltakin kärsivällisyyttä ja luottoa sille, että yhteisesti kiinnostava aihe ja työtapo löydetään. Nyt minusta tuntuu, että kiirehdin liian pian videoprojektiin, vaikka toisaalta ehdimme vain juuri ja juuri saada sen valmiiksi ennen projektin loppua. Olisin todennäköisesti muuten tyytyväinen ajankäyttöömme, mutta koska kaikki osallistujat eivät olleet kiinnostuneita videon teosta, olen jäänyt pohtimaan, olisimmeko voineet löytää kaikille sopivan projektin.

Miten innostaa, kun mikään ei kiinnosta on oleellinen kysymys nuorten parissa. Se, että mikään ei muka kiinnosta on toki oma olettamukseni. Onnistunut yhteisötaideprojekti tarvitseekin avointa dialogia, tasavertaisuutta ja rehellisyyttä. Niin on mahdollista löytää niitä asioita, jotka todella kiinnostavat. Yhteisötaideprojektin ohjaajalta vaaditaan erityislaatuista taitoa saada osallistujien luottamus ja luoda myös luottamusta kaikkien ryhmäläisten välille. Turvallisessa ilmapiirissä ajatusten jakaminen on mahdollista. Onnistuneessa yhteisötaideprojektissa osallistujat tietävät, että kaikkien ajatukset ovat yhtä tärkeitä ja kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja. Tärkeää on, että osaa purkaa ne yhdessä muiden kanssa.

Onnistuneen projektin kannalta olisi paras ottaa mukaan vain ne osallistujat, jotka itse haluavat olla mukana. Yhteisötaiteen näkökulmasta olisi kuitenkin tärkeää saada jokaisen yhteisön jäsenen ääni kuuluviin. Uskon, että meidänkin projektimme olisi ollut paljon soljuvampi, jos vastahakoiset osallistujat olisi poistettu toiminnasta saman tien, mutta olisiko se sitten ollut hyvä? Mielestäni kaikille on annettava mahdollisuus olla mukana. Vie aikaa, että tottuu uudenlaiseen työskentelytapaan, joten miksi luovuttaa saman tien? Kaikissa osallistujissa olin nähnyt edes pienen pilkahduksen potentiaalia olla mukana ja siksi koin tärkeäksi, että ryhmä pysyy kasassa. Ehkä pidemmällä pohjustuksella osallistuminen olisi muodostunut helpommaksi.

Toisaalta olen myös sitä mieltä, että joskus on parempi hoitaa oman elämän hallitsevat haasteet pois alta ennen kuin osallistuu ryhmän toimintaan. Maslown tarvehierarkiassakin mainitut fysiologisten tarpeiden tyydyttäminen on merkittävä ehto ylipäänsä keskittymiskyvyn kannalta. Väsyneenä tai nälkäisenä on yksinkertaisesti todella haastavaa olla missään mukana eikä mikään jaksa kiinnostaa. Kenties tällaisen yhteisötaideprojektin voisi alun alkaenkin suunnitella niin, että osallistujat myös söisivät yhdessä. Ruokailut olisivat osa projektia.

Tärkeintä siis on, että jokainen projekti, ryhmä ja osallistuja otetaan vastaan sellaisenaan ja projektiin liittyvät käytännöt mietitään joka kerta uudelleen. On tärkeää olla tavoitteita ja niitä on hyvä miettiä jokaisen osallistujan kanssa yhdessä. Nyt lisäisin ehdottomasti myös henkilökohtaisia keskusteluja ohjaajan sekä osallistujan välillä. Ohjaajan tulisi olla tietoinen siitä, miksi joku ei kenties halua osallistua. Osallistujan tulisi myös osata ottaa vastuuta ja pyrkiä vaikuttamaan mikäli jokin ei tunnu itsestä hyvältä.

Positiivinen ilmapiiri ja kannustus ovat iso osa työskentelyä. Mielestäni Startteri-pajassa onnistuimme siinä ja jokaista kannustettiin olemaan mukana. Onnistuneessa yhteisötaideprojektissa oikeanlaiset tavoitteet ja kannustus kohtaavat ja syntyvät eteenpäin kulkeva innostunut työn henki, jossa prosessin merkitys on suurempi kuin itse lopputuloksen.

Yhteisötaideprojektissa osallistuja saa itse vaikuttaa, kokea onnistumisia, hakea ratkaisuja, kantaa vastuuta ja samalla kokea ryhmän tarjoamaa tukea. Yhteisötaideprojektissa saa tehdä väärin, on lupa hullutella ja tehdä juuri sellaisia juttuja, joita itse haluaa. Onnistuneessa projektissa nämä asiat ovat kaikille selviä. Myös Timonen ja Törmi (2009) kuvaavat haavoittuvuuden, haurauden ja heikkouden osaksi ihmisyyttä ja mahdollisuus kääntää nämä asiat elämää ylläpitäväksi herkkyydeksi ja elämäkunnioitukseksi on tärkeä osa taiteen perusolemusta. Siten esimerkiksi asiat, joille koulussa saatetaan nauraa, muuttuvat taiteessa erityisen tärkeäksi tiedoksi ihmisenä olemisesta.

Miten innostaa, kun mikään ei kiinnosta on siis oikeastaan virheellinen kysymys. Miten innostaa havaitsemaan lukuisat mahdollisuudet haasteiden sijaan puolestaan on oleellisempaa tietoa. Onnistuneen yhteisötaideprojektin ominaisuuksia tarkkailemalla ja niitä työn aikana erityisesti korostamalla uskon, että mahdollisuudet nousevat suuremmiksi kuin haasteet.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Ahokas, M., Ferchen, M., Hankonen, N., Lautso A. & Pyysiäinen, J. 2008. Sosiaalipsykologia: 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Buber, M. 1993. Minä ja sinä. Helsinki: WSOY.

Hankamäki, J. 2008. Dialoginen filosofia. Teoria, metodi ja politiikka. Helsinki: Books on Demand GmbH.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Chydenius-instituutin julkaisuja 3/2001. Jyväskylä: PS-kustannus.

Oddey, A. 1994. Devised Theatre: A practical and theoretical handbook. London: Routledge.

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita.

Ruotsalainen, L. 2008. Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa T. Hoikkala & S. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Hakapaino Oy

Tomperi, T. & Suoranta, J. 2005. Sorrettujen jälkeen – Freiren kritiikistä, suomalaisesta vastaanotosta ja sovelluksista. Teoksessa T. Tomperi (toim.) Paulo Freire Sorrettujen pedagogiikka. Jyväskylä: Vastapaino.

Ventola, M-R., Ranta-Ylitalo, M. & Ekoluoma, R. (toim.) 2013. Osallistava teatteri sosiokulttuurisessa palvelumuotoilussa. Kokkola: Centria ammattikorkeakoulu.

Ventola, M-R. (toim.), Ranta-Ylitalo, M. & Nelson, S. 2011. Aanutlaatusia unelmia, kuvaus osallistavan teatterin työpajaprosessista. Kokkola: Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Ventola, M-R. & Renlund, M. 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Sähköiset lähteet

CASEL Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. 2015. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.casel.org/>. Luettu 19.4.2015.

Cherry, K. 2015. Maslow's needs hierarchy. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://psychology.about.com/od/theoriesofpersonality/ss/maslows-needs-hierarchy.htm> Luettu 26.4.2015

Joensuun nuorisoverstas ry. 2011. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://api.ning.com/files/KGbMBxrJbw5SBMZQepW9WSzLDgzy2JWmGZKBymOv7Rd6DwJiZ385WKvK6bjCnxqbCvaZ-A9aC7AYuAbSKHtIrO9eofhBi2Fv/Nuorisoverstas25112011.pdf> . Luettu 20.4.2015

Kokkotyö-säätiö. 2014. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kokkotyo.fi/>. Luettu 24.2.2015.

Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. TUKEVA-hanke. Oulu: Mainostoimisto SIBERIA Oy. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/moniammatillinen-julkaisu.pdf>. Luettu 26.4.2015

Opetusministeriön julkaisuja 2009:12. Kulttuuripolitiikan strategia 2020. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm12.pdf?lang=fi> . Luettu 20.4.2015

Timonen, T. & Törmi, H. 2009. Taiteesta nuorten itsetuntemuksen lisääjänä ja yhteiskunnan voimavarana. Teoksessa S. Myllyniemi (toim.) Taidekohtia – Nuorisobarometri 2009. Pdf-tiedosto. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuorisobarometri_2009.pdf. Luettu 27.4.2015

von Branderburg, C. Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä. Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm12.pdf?lang=fi> . Luettu 20.4.2015

Julkaisemattomat lähteet

Nissinen, L. 2015. Työpäiväkirja yhteisötaideprojektista nuorten työvalmennusyhteisössä.
 Veteläinen, S. & Lågländ, T. 2015. Teemahaastattelu.

Nuorten ennakkokyselyn vastaukset yhteisötaideprojektista

Kaikki vastanneista ovat miehiä.

1. Millaisia ennakkokäsityksiä sinulla on yhteisötaideprojekteista?
 -
 - Ei ole ennakkokäsityksiä
 - Ei oikeastaan minkäänlaisia
 - Luulin, että jotain askartelua ja semmoista.

2. Mitä toivot tulevalta projektilta?
 -
 - Uusia kokemuksia
 - En osaa sanoa
 - Että pysyy aikalailla samanlaisena

3. Jännittääkö projekti? Millaisia pelkoja sinulla on projektia kohtaan?
 -
 - Jännittää, ei ole pelkoja, toiveikkaalla mielellä hyvä tulee
 - Ehkä vähän. Esiintyminen ja sosiaaliset tilanteet
 - Kyllähän se jännittää

4. Millaisia asioita toivot lopulliseen teokseen?
 -
 - Että se olisi onnistunut, kaikilla hyvä mieli :)
 -
 - Aikalaiilla samaa, mitä ekana päivänä

5. Mitä tavoitteita asetat itsellesi projektin suhteen?
 -
 - Että laitan kaikki peliin ja laitan
 - En mitään
 - Että olen mukana toiminnassa

Nuorten loppukyselyn vastaukset yhteisötaideprojektista

Vastanneissa neljä ovat miehiä ja yksi nainen. Kolme vastaajista on täyttänyt myös ennakkokyselyn.

1. Mitkä asiat koit projektin aikana itsellesi mieluisina?
Elokuvan kuvaaminen oli varmaan mukavinta
Kaikki asiat, uusia ulottuvuuksia sai kokeilla se oli mukavinta. Hyvä ilmapiiri, kannustava.
Elokuvan teko
En mitään
Voimistelu ja venyttely, musiikki
2. Mitkä asiat projektissa olisivat mielestäsi voineet olla toisin?
En oikein välittänyt aamulämmittelyistä
Se harmitti, kun kaikki ryhmäläiset eivät pystyneet halunneet olla täysillä mukana
Aamujummat sun muut pois
Ihan sama
-
3. Mitä opit projektin aikana?
Opin hieman miten tehdään lyhytelokuvaa
Heittäytymistä uusiin juttuihin
En kai mitään
En mitään
Kaikki uutta
4. Muuttuiko käsityksesi yhteisötaideprojekteista?
Hieman, elokuvan tekeminen oli semmoista, mitä en kyllä odottanut alun perin.
Muotoutui vähän, että mistä on kyse
Kyllä
Ei
-
5. Lähtisitkö jatkossa mukaan vastaavanlaiseen projektiin? Miksi?
Riippuisi aika monesta asiasta, ehkä.
Lähtisin ehdottomasti, mahtavaa!
Luultavasti en, ei oo mun juttu
En
Kyllä

Teemahaastattelun runko / Satu Veteläinen & Tarja Långland

Haastateltavien työnkuvat Kokkotyö-säätiöllä

Kokkotyö-säätiön / Startteri-pajan nuoret

Normaalit tehtävät Startterissa

Luovien menetelmien käyttö

- aikasemmat kokemukset
- nuorten asenne luovia menetelmiä kohtaan

Yhteisötaideprojekti

- millaisia hyötyjä/etuja nuorelle?
- millaisia haittoja nuorelle?
- millä tavoin eroaa normaalista työstä?
- muutokset nuorissa yhteisötaideprojektin projektin aikana?

Aiheet, joita haastateltavat haluavat nostaa esille

Projektin harjoitteet

13.1. Tutustuminen / Ryhmän säännöt

1. Draamasopimus
2. Rotaatiot (nivelien pyörittely nilkoista ranteisiin)
3. Nimirinki (jokainen kertoo nimensä ja tekee liikkeen, jotka yhdessä toistetaan)
4. Hiljainen rinki (ohjaajan vetäminä liikutaan sanattomasti tilassa)
5. Elämäkerrat (pareittain kerrotaan oma elämäkerta kahdessa minuutissa, jonka jälkeen esitellään oma pari kertomuksen mukaisesti)

TAUKO

6. Kävelyä tilassa (keskitytään täyttämään lattia tasaisesti, omaan olotilaan, muihin, hymyillään/näytetään kieltä vastaan tulijalle, pysähdytään ja lähdetään liikkeelle samanaikaisesti)
7. Ryhmän säännöt (keskustellaan ensin pienryhmissä ryhmälle sopivista säännöistä ja käydään ne lopuksi yhdessä läpi sekä allekirjoitetaan säännöt)

RUOKATAUKO

8. Tunne-kollaasi (joka kerran päätteeksi valitaan lehdestä omaa tunnetilaa selittävä kuva ja liimataan se suurelle yhteiselle paperille. Samalla annetaan palautetta päivästä)
9. Ennakkokyselyn täyttäminen

14.1. Kiinnostuksen kohteet

1. Kuulumiset, draamasopimus
2. Rotaatiot
3. Hengitysharjoituksia
4. Äänenavaus (ho-ho-ho, bingo bango bongo, ruislaari ohralaari kauralaari)
5. Nimiläpsy (yksi on ringin keskellä ja yrittää läppäistä mahdollisimman nopeasti sitä, jonka nimi mainitaan. Nimeltä mainittu puolestaan yrittää sanoa mahdollisimman nopeasti uuden nimen välttääkseen ”palamisen” ja keskelle joutumisen)

6. Mielipiderinki (keskellä olija sanoo itsestään tosiväittämän esim. minä pidän..., minä en pidä... tai olen kiinnostunut... ja kaikki, jotka ovat samaa mieltä vaihtavat ringissä paikkaa. Ilman paikkaa jäänyt sanoo uuden väittämän)

TAUKO

7. Sana-assosiaatiot (käydään ringissä läpi sanoja, jotka assosioituvat aina edellisen sanasta)

8. Tajunnanvirtakirjoitus (täydennetään itsenäisesti lauseet:

Minä synnyin...

Ensimmäiset muistoni ovat...

Muistan äitini...

Unissani minulla on tapana...

Minä pidän...

Viime aikoina olen...

Kello viidestä asti tänä aamuna olen...

Nyt minua kiinnostaa...

En ymmärrä miksi...

Minä toivon... ja luetaan ääneen muille yksi lauseista)

RUOKATAUKO

9. Rentoutus (ohjaajan avustama pyritään jännittämään ja rentouttamaan kehon osia)

10. Sokeakuljetus pareittain (sokkoa paria kuljetetaan tilassa ja tarjotaan esineitä kosketeltavaksi)

11. Tunne-kollaasi ja purku

20.1. Aktivointimateriaalina aforismit

1. Kuulumiset, draamasopimus

2. Rotaatiot

3. Hengitysharjoituksia, ravisteluja

4. Rikkinäinen puhelin (kopioidaan ringissä aina edellisen liike ja ääni)

5. Mika Häkkinen (ringissä on kaksi joukkuetta, joiden tarkoituksena on kuljettaa tyynyä ringissä, yrittäen samalla saada toisen joukkueen tyyny kiinni)

6. Kasvojen piirtäminen (ulkorinkiläiset piirtävät sisärinkiläisten kasvoja vaihtaen välillä paikkoja ringissä, jolloin kaikki pääsevät piirtämään toistensa kasvoja)

TAUKO

7. Mietelauseet (jokainen valitsee annetuista mietelauseista yhden kiinnostavan. Lauseista keskustellaan ja muodostetaan lopulta yksi yhteinen mietelause)

RUOKATAUKO

8. Kävelyä tilassa

9. Oman mietelauseen työstö (kirjataan post-it-lapuille asioita, jotka auttavat/vaikeuttavat mietelauseen tavoitteen saavuttamisessa, kirjataan myös erilaisia tilanteita, joissa se toteutuu/ei toteudu. Laput käydään yhdessä läpi)

10. Tunne-kollaasi ja purku

23.1. Aktivointimateriaalina lyhytelokuvat

1. Kuulumiset, draamasopimus

2. Taputtelut (taputellaan oma keho aktiivisesti läpi, taputellaan ringissä edessä olevan selkää)

3. Liikkeet piirissä (jokainen keksii yhden liikkeen, jota kaikki toistavat muutaman kerran)

4. Lyhytelokuvat (katsotaan erilaisia lyhytelokuvia ja pohditaan mistä video kertoo, mikä siinä on kiinnostavaa, mikä on hyvää/huonoa)

5. Tunne-kollaasi ja purku

27.1. Aktivointimateriaalina lyhytelokuvat toistetaan

1. Kuulumiset, draamasopimus

2. Rotaatiot, ravistelut

3. Norsu, kani, Usain Bolt ja Kimi Räikkönen (sovittujen ohjeiden mukaan kolmen vierekkäisen ringissä tulee muodostaa nämä hahmot)

4. Lyhytelokuvat

RUOKATAUKO

5. Kosketa jotain (ohjaajan ohjeistamana pyritään mahdollisesti koskettamaan esim. jotain mustaa, kylmää, pehmeää...)
6. Videon kuvaaminen (testataan kännykkäkameralla kuvaamista, millaiset asiat kiinnostavat)
7. Oman videosuunnitelman ideointi (jo kerätyistä kiinnostusta herättäneistä asioista valitaan elementtejä omaa videota varten)
8. Tunne-kollaasi ja purku

28.1. Videosuunnitelma

1. Kuulumiset, draamasopimus
2. Sataset (tehdään ringissä sata toistoa vaihtaen liikettä joka kymmenennellä)
3. Substantiivit (kosketa ja nimeä 10 esinettä oikein/väärin)
4. 100 käyttötarkoitusta (keksitään kynälle mahdollisimman monta uutta käyttötarkoitusta)
5. Kerrataan aikaisemmin tehty videosuunnitelma, etsitään pienryhmissä videon aiheisiin sopivaa materiaalia, esitellään löydöt koko työryhmälle

RUOKATAUKO

6. Kasit (ravistellaan raajoja nopeuttaen rytmiä)
7. Videon aikajana (suunnitellaan post-it-lapuilla tapahtumia videon aikajanelle)
8. Tunne-kollaasi ja purku

4.2. Videon kuvaaminen

1. Kuulumiset, draamasopimus
2. Sataset
3. Läpsyttelyt
4. Elokuvan kuvaaminen aikajanan pohjalta

RUOKATAUKO

4. Elokuvan kuvaaminen
5. Tunne-kollaasi ja purku

10.2. Videon kuvaaminen ja editointi

1. Kuulumiset, draamasopimus
2. Voimaväri (mielikuvaharjoituksen avulla etsitään oma voimaväri ja maalataan ympäristö sillä)
3. Rivit (ilman puhetta muodostetaan rivejä pituusjärjestykseen/paidan värin mukaan/silmien värin mukaan)
4. Videon kuvaaminen ja editointi (pienryhmissä osa jatkaa kuvaamista ja osa alkaa editoida olemassa olevaa materiaalia)

RUOKATAUKO

5. Kirjataan lapuille ehdotuksia elokuvan nimestä ja äänestetään vaihtoehtoista
6. Suunnitellaan videoon vuorosanoja
7. Tunne-kollaasi ja purku
8. Kannustuskuja (jokainen kulkee kujan läpi saaden osakseen aplodeja ja kannustusta)

11.2. Äänittäminen ja julkaisutilaisuus

1. Kuulumiset, draamasopimus
2. Nimikirjoitukset (kirjoitetaan ilmaan omaa nimikirjoitusta sormella/kädellä/jalalla/päällä)
3. Äänitetään videoon puhetta

RUOKATAUKO

4. Elokuvan julkistamistilaisuus
5. Yhteinen purku
6. Loppukyselyn täyttäminen